

Stan wiedzy i świadomości ekonomicznej Polaków 2015

Cytowanie, publiczne odtwarzanie, kopiowanie oraz wykorzystywanie w innej formie danych, informacji i opracowań zawartych w tej publikacji jest dozwolone pod warunkiem podania źródła: konsorcjum Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” i Grupa IQS dla Departamentu Edukacji i Wydawnictw NBP.

Badanie „Stan wiedzy i świadomości ekonomicznej Polaków” zrealizowane techniką CAPI, na reprezentatywnej próbie N=2000 mieszkańców Polski wieku 15+, 2015 r.

Agenda

1	Cele i metodologia badania
2	Ocena subiektywna wiedzy ekonomicznej – deklaracje i samoocena Polaków
3	Ocena obiektywna poziomu wiedzy ekonomicznej – wyniki testu
4	Postawy i stosunek Polaków do wybranych zagadnień ekonomicznych
5	Stosunek do wiedzy ekonomicznej, otwartość i zapotrzebowanie na edukację ekonomiczną
6	Źródła wiedzy i preferowane formy edukacji ekonomicznej
7	Rola podmiotów i instytucji w edukacji ekonomicznej
8	Wnioski i rekomendacje

Cele i metodologia badania (1/2)

Głównym celem *badania świadomości i wiedzy ekonomicznej Polaków* była diagnoza stanu wiedzy społeczeństwa polskiego na temat ekonomii i gospodarki oraz identyfikacja obszarów realnych potrzeb edukacyjnych w tym zakresie.

populacja

W badaniu wzięli udział mieszkańcy Polski w wieku co najmniej 15 lat.

technika

Badanie miało charakter ilościowy, a zrealizowano je w formie wywiadów bezpośrednich (face-to-face), w domach respondentów, ze wsparciem komputera (CAPI).

termin realizacji

Wywiady przeprowadzono w okresie marzec-kwiecień 2015 r.

pracownia badań
i innowacji
społecznych

Na zlecenie Narodowego Banku Polskiego badanie zrealizowało konsorcjum Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” oraz Grupa IQS.

Cele i metodologia badania (2/2)

próba

Próba miała charakter ogólnopolski i zapewnia reprezentatywność wyników dla populacji ludności Polski w wieku 15+ pod względem płci, wieku oraz miejsca zamieszkania (klasa wielkości miejscowości oraz województwo).

Zapewniona jest również porównywalność do wyników poprzedniej edycji badania z 2012 r. zrealizowanego dla Narodowego Banku Polskiego przez Quality Watch.

W tej fali badania zwiększono próbę z 1200 do 2000 osób, co umożliwiło przeprowadzenie analiz w mniej licznych grupach społecznych.

kwestionariusz

Wywiady przeprowadzono na podstawie kwestionariusza wykorzystywanego w poprzedniej edycji badania, w 2012 r.

Rozszerzono go o pytania dotyczące:

- postaw i zachowań związanych z edukacją ekonomiczną w domu rodzinnym,
- postaw wobec pieniądza i roli socjalnej państwa,
- aktywności finansowej,
- wiedzy ekonomicznej i finansowej.

Niektóre z pytań uległy modyfikacji. W stosunku do nich nie zawsze możliwe jest bezpośrednie porównywanie wyników obu fal badania.

Subiektywny i obiektywny poziom wiedzy ekonomicznej zestawiony został także z wynikami badania realizowanego przez Dom Badawczy Maison dla Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowym z 2009 r.

Ocena subiektywna wiedzy ekonomicznej – deklaracje i samoocena Polaków

Subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

- Polacy uważają, że ich wiedza z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki jest mała lub średnia.
- W latach 2009 – 2015 systematycznie zmniejsza się odsetek badanych oceniających swoją wiedzę ekonomiczną jako bardzo małą, na rzecz tych, którzy oceniają ją jako średnią.
- W porównaniu z 2012 r. o 4 punkty procentowe zmniejszył się także odsetek oceniających swoją wiedzę jako dużą.

Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki? Czy Pana/i wiedza jest...?

(2009) * Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat zagadnień finansowych? Czy jest ona...?

odpowiedzi pozytywne
(bardzo duża i raczej duża
* bardzo duża i duża)

↓ **5%** (2015)
9% (2012)
5% (2009)

■ 2015
■ 2012
■ 2009*

1% 1% 1%
bardzo duża

4% 8% 4%
raczej duża
* duża

42% 39% 33%
średnia

odpowiedzi negatywne
(bardzo mała i raczej mała
* bardzo mała i mała)

51% (2015)
50% (2012)
63% (2009)

39% 34% 34%
raczej mała
* mała

12% 16% 28%
bardzo mała

2% 2%
trudno powiedzieć
* brak możliwości tej odpowiedzi

marzec – kwiecień 2015: N=2000
grudzień 2012: N=1200

* „Stan wiedzy finansowej” raport Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowym, Dom Badawczy Maison, wrzesień 2009 r., N=1502

↗ ↘ różnice istotne statystycznie
między 2015 a 2012 rokiem

Subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej i czynniki mające na nią największy wpływ

?

Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki? Czy Pana/i wiedza jest...?

■ bardzo duża + raczej duża ■ średnia ■ raczej mała + bardzo mała ■ trudno powiedzieć

- Zauważalna jest zależność subiektywnej oceny poziomu wiedzy ekonomicznej od szeregu czynników.
- Poniżej prezentujemy 10 zmiennych o najsilniejszym wpływie na subiektywną ocenę wiedzy ekonomicznej. Warto podkreślić, że jest to zależność pozytywna i wzajemna.

10 najsilniejszych czynników / korelatów (według siły korelacji)

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

subiektywna ocena własnej sytuacji materialnej (również dochód gospodarstwa)

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

wykształcenie

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej

czytelnictwo prasy (codziennej i czasopism)

rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu

posiadanie smartfonu

korzystanie z Internetu

posiadanie rachunku bieżącego (ROR)

Subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej jej współzależność od czynników

- Analiza najsilniejszych korelatów wyraźnie wskazuje, że wraz ze wzrostem samooceny wiedzy ekonomicznej zwiększa się potrzeba poszerzania wiedzy ekonomicznej.
- Korzystne efekty w tym zakresie przynosi edukacja szkolna i pozaszkolna (na szkoleniach i w domach rodzinnych).
- Wyższy poziom samooceny widoczny jest u osób czytających prasę, korzystających z Internetu oraz smartfonu, jak również posiadaczy rachunku ROR.

Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki? Czy Pana/i wiedza jest...?

■ bardzo duża + raczej duża ■ średnia ■ raczej mała + bardzo mała ■ trudno powiedzieć

ogółem, 2015 5% 42% 51% 2%

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

niepotrzebna 2% 21% 71% 6%

potrzebna 6% 52% 41% 1%

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

niski 2% 24% 68% 6%

średni 3% 40% 56% 1%

wysoki 8% 52% 39% 1%

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i poza szkolnej

nie uczestniczył 3% 34% 60% 3%

uczestniczył 9% 59% 31% 1%

czytelność prasy (codziennej i czasopism)

nie czyta 2% 29% 63% 5%

czyta 5% 45% 48% 2%

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu

nigdy 3% 30% 64% 3%

rzadko 5% 48% 44% 3%

regularnie 8% 54% 38%

posiadanie smartfonu

nie ma 3% 35% 59% 3%

ma 6% 51% 41% 2%

korzystanie z Internetu

nie 2% 32% 62% 4%

tak 6% 46% 46% 2%

posiadanie rachunku bieżącego (ROR)

nie posiada 2% 30% 62% 6%

posiada ROR 6% 45% 48% 1%

Subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej w wybranych przekrojach demograficznych

- Polacy gorzej oceniają swoją wiedzę, to częściej osoby będące w złej sytuacji materialnej, o niższym poziomie wykształcenia, a także mieszkańcy regionu centralnego i wschodniego.
- Ci, którzy częściej deklarują, że ich wiedza jest przynajmniej średnia, to osoby lepiej wykształcone, mieszkańcy najmniejszych (do 20 tys.) i dużych (100 – 500 tys.) miast oraz mieszkańcy regionu północnego.

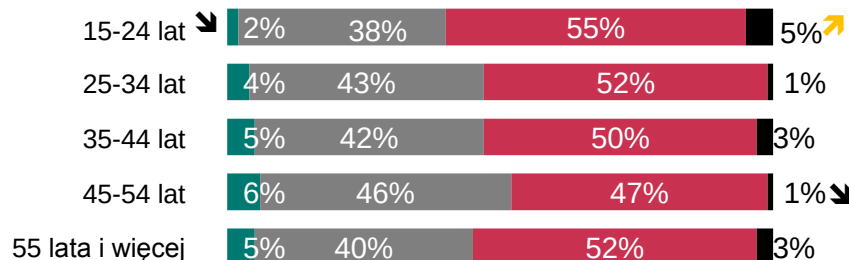

Jak ocenia Pan/i swoją ogólną wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki? Czy Pana/i wiedza jest...?

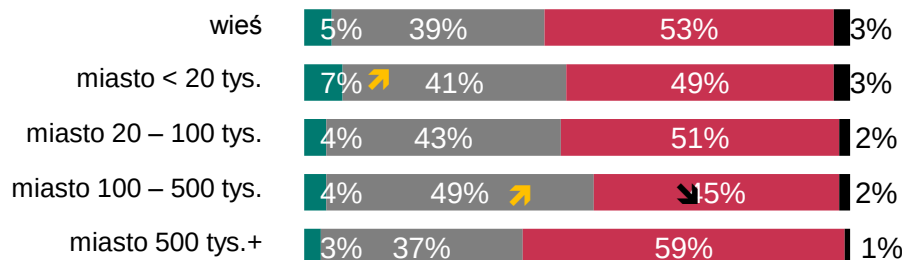
■ bardzo duża + raczej duża ■ średnia ■ raczej mała + bardzo mała ■ trudno powiedzieć

wiek

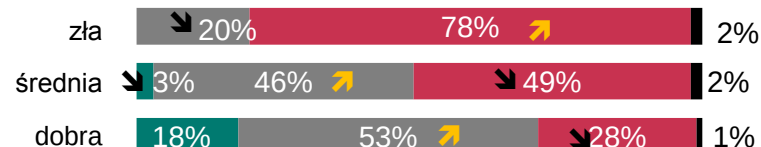

wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

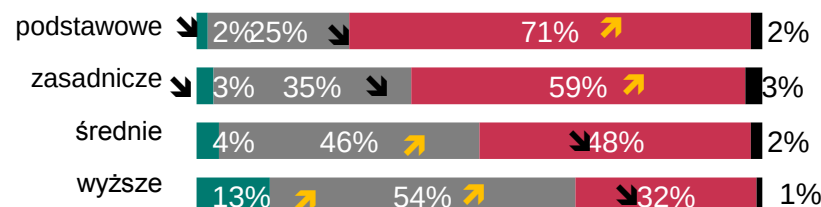

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

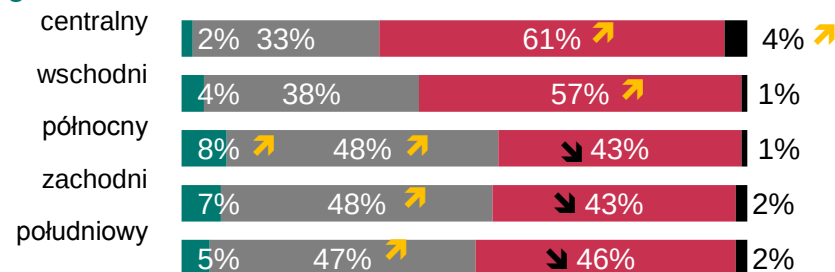
subiektywna ocena sytuacji materialnej

wykształcenie

region

↻ jeden z 10 najsilniejszych korelatów

Subiektywna ocena wiedzy w poszczególnych obszarach

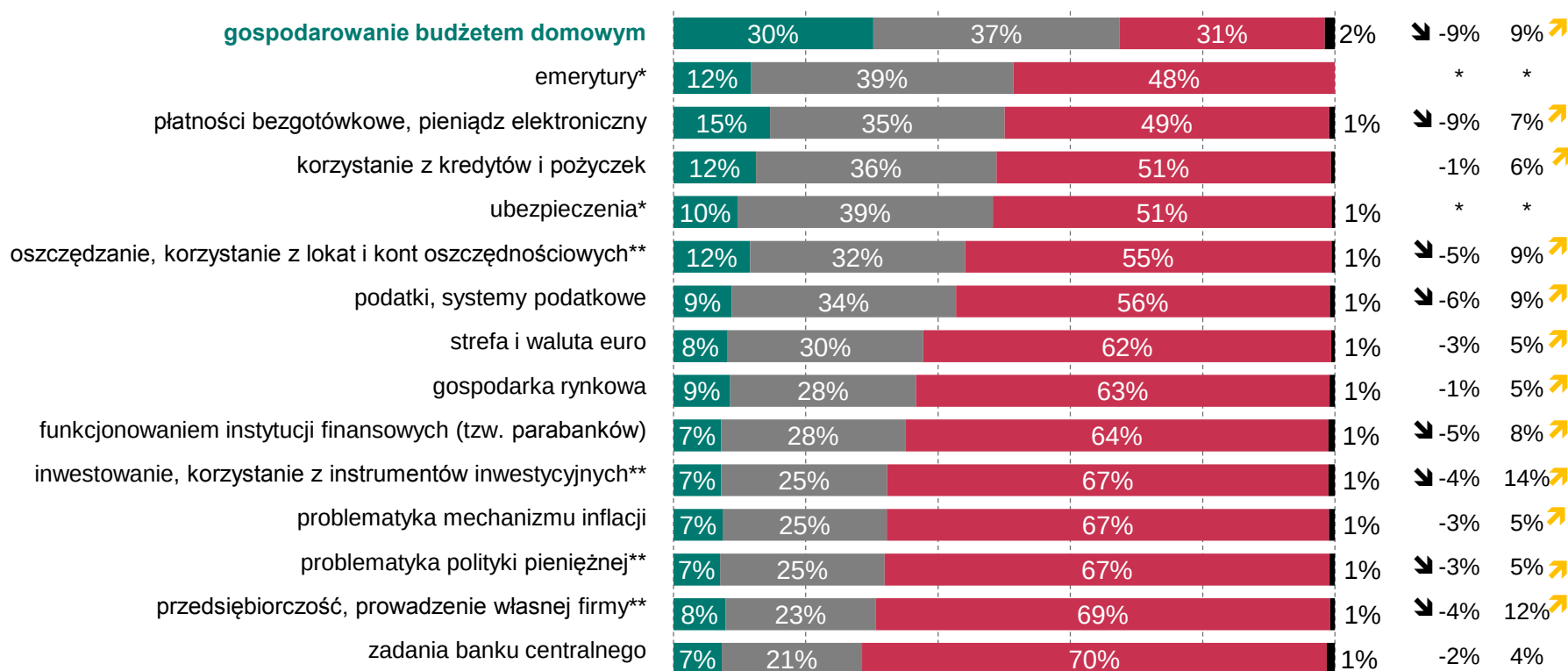
- Obszarem, w którym Polacy oceniają swoją wiedzę najlepiej jest gospodarowanie budżetem domowym.
- W porównaniu z 2012 r. w większości obszarów zmniejszył się odsetek osób oceniających swoją wiedzę jako dużą lub bardzo dużą. Jednocześnie zwiększyła się grupa tych, którzy oceniają swoją wiedzę jako małą.

Jak ocenia Pan/i poziom swojej wiedzy i umiejętności związanych z ...? Czy Pana/i wiedza jest...?

■ bardzo duża + raczej duża ■ średnia ■ raczej mała + bardzo mała ■ trudno powiedzieć

zmiana
2015-2012

* w 2012 r. pytano łącznie o „emerytury i ubezpieczenia”, brak możliwości porównań zmian

** w stosunku do 2012 r. modyfikacja brzmienia pytania

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między 2015 a 2012 rokiem

Braki w wiedzy wśród kobiet i mężczyzn

- Zarówno kobiety, jak i mężczyźni najniżej oceniają swoją wiedzę związaną z przedsiębiorczością i mechanizmem inflacji.
- W większości obszarów kobiety oceniają swoją wiedzę istotnie niżej niż mężczyźni.

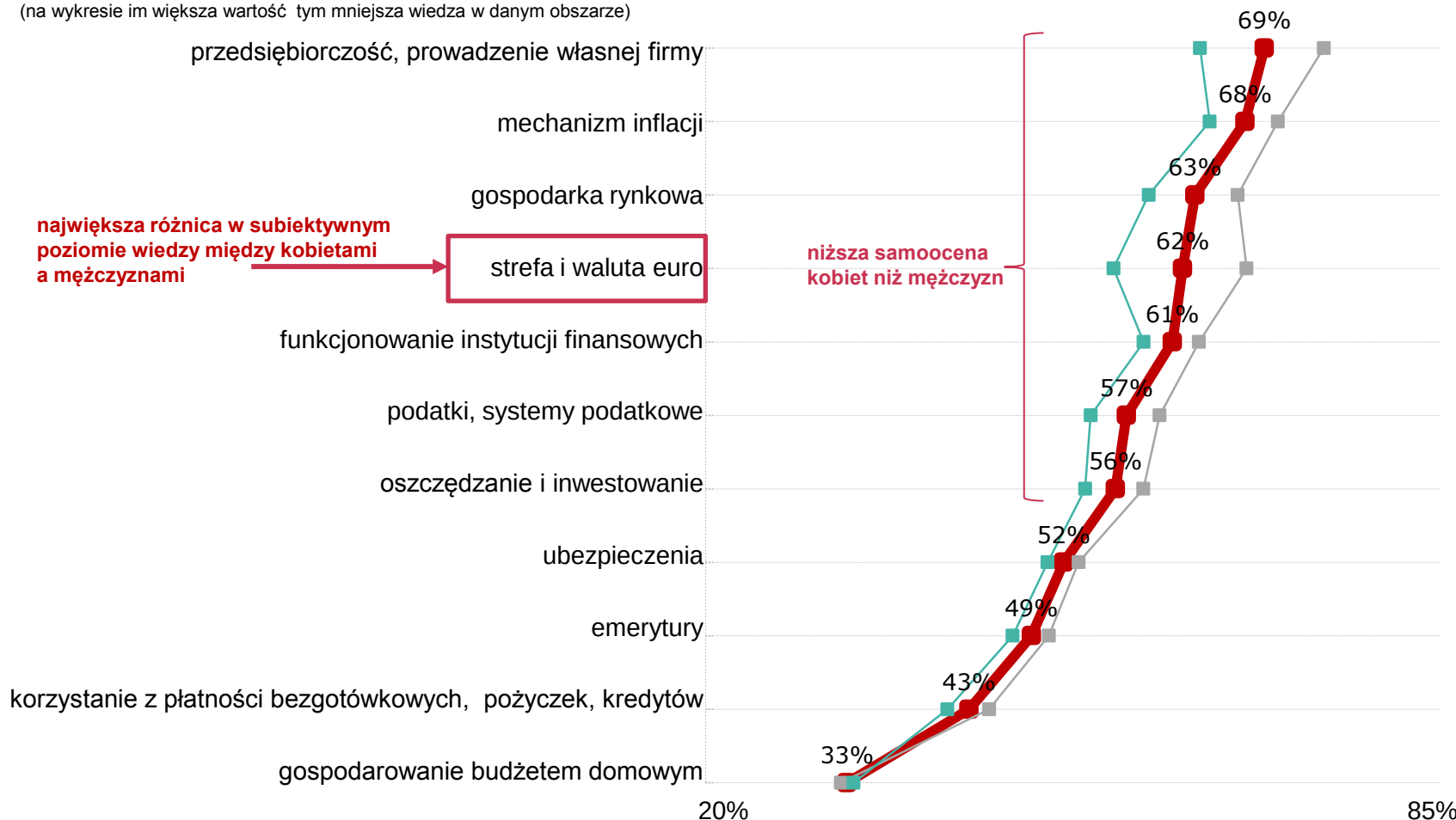
Subiektywna ocena braków wiedzy w danych obszarach

(na wykresie im większa wartość tym mniejsza wiedza w danym obszarze)

■ ogół Polaków

■ kobiety

■ mężczyźni

Braki w wiedzy w grupach o różnym wykształceniu

- Największe braki wiedzy, niezależnie od poziomu wykształcenia, dotyczą przedsiębiorczości i mechanizmu inflacji.
- Osoby posiadające wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe istotnie gorzej oceniają swoją wiedzę ekonomiczną we wszystkich analizowanych obszarach.

Subiektywna ocena braków wiedzy w danych obszarach

(na wykresie im większa wartość tym mniejsza wiedza w danym obszarze)

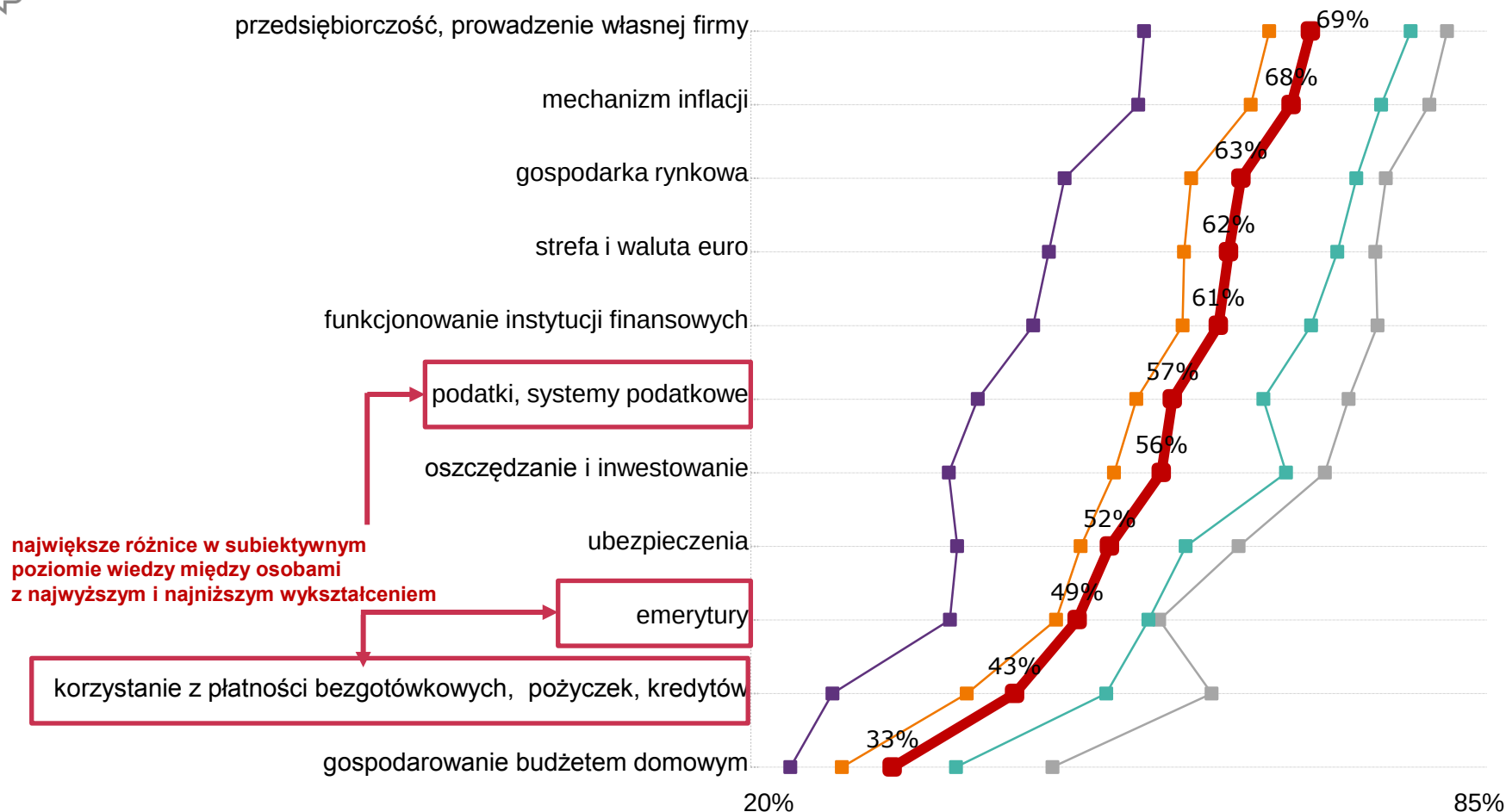
■ ogół Polaków

■ podstawowe

■ zasadnicze zawodowe

■ średnie

■ wyższe

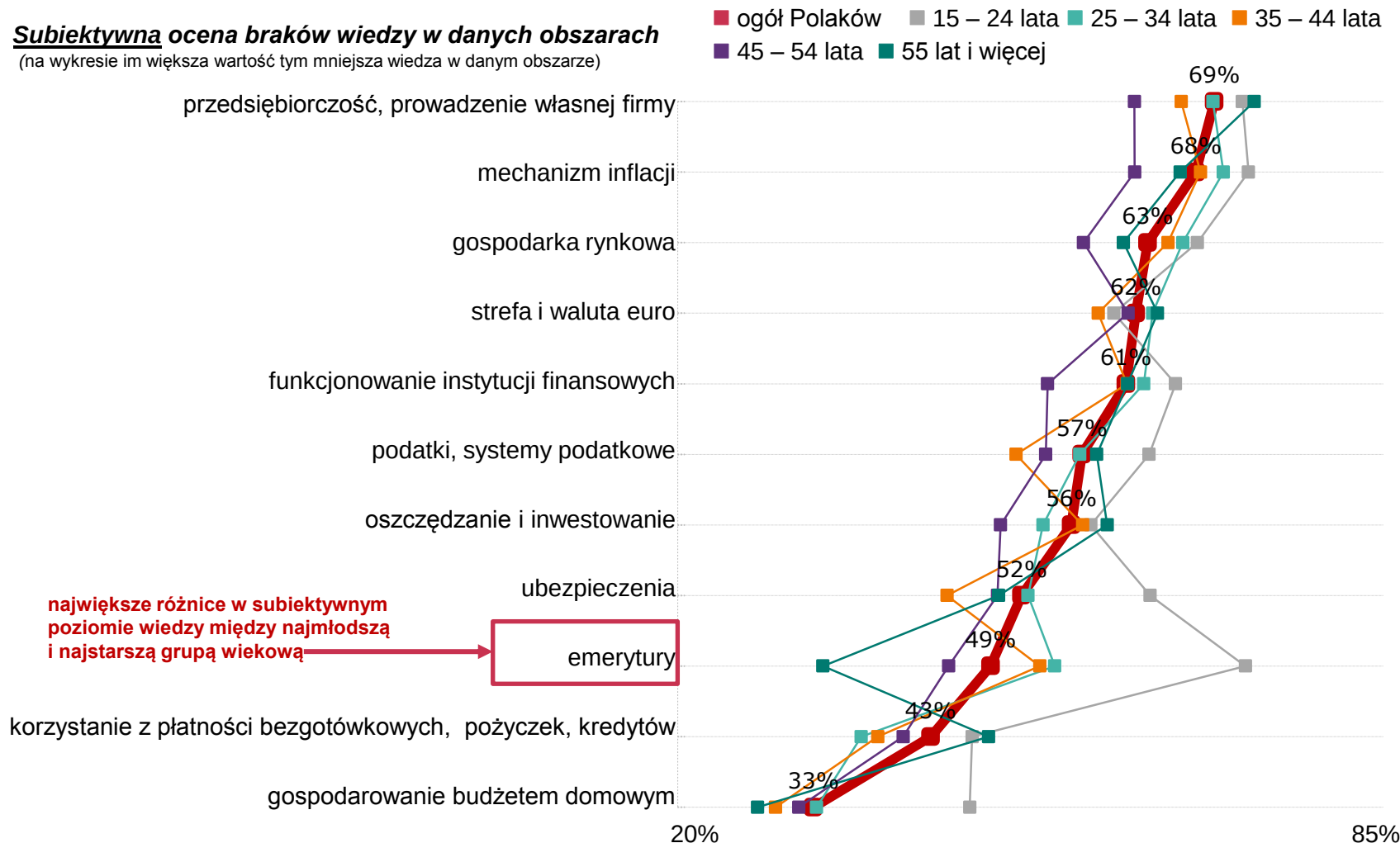
Braki w wiedzy w różnych grupach wiekowych

- Największe braki wiedzy, niezależnie od wieku, dotyczą przedsiębiorczości i mechanizmu inflacji.
- Osoby najmłodsze oceniły swoją wiedzę w większości tematów niżej niż pozostałe grupy wiekowe.

Subiektywna ocena braków wiedzy w danych obszarach

(na wykresie im większa wartość tym mniejsza wiedza w danym obszarze)

Ocena obiektywna poziomu wiedzy ekonomicznej – wyniki testu

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej na podstawie wyników testu i Indeksu Wiedzy Ekonomicznej

- Obiektywnej oceny stanu wiedzy ekonomicznej dokonano na podstawie odpowiedzi na konkretne pytania dotyczące wiedzy z zakresu mikro- i makroekonomii:
 - gospodarowania budżetem domowym,
 - korzystania z płatności bezgotówkowych, pożyczek, kredytów,
 - oszczędzania i inwestowania,
 - podatków, systemów podatkowych,
 - mechanizmu inflacji,
 - gospodarki rynkowej,
 - strefy i waluty euro,
 - funkcjonowania instytucji finansowych.
- Narzędziem tej oceny był Indeks Wiedzy Ekonomicznej zbudowany na podstawie odpowiedzi na 20 pytań (zadawanych także we wcześniejszej edycji badania, w 2012 r.).

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej Polaków – wynik testu

- Test wiedzy ekonomicznej pokazał, że wiedza Polaków w tej dziedzinie jest znacznie lepsza, niż ich samoocena. Więcej niż 11 poprawnych odpowiedzi udzieliło 38% Polaków (wysoka wiedza). Mniej niż 7 poprawnych odpowiedzi podało 18% badanych (mała wiedza).
- W porównaniu z testem z 2012 r. odsetek respondentów kwalifikujących się do grupy o wysokim, średnim i niskim poziomie wiedzy jest taki sam (brak różnic istotnych statystycznie).

wysoka wiedza
(więcej niż 11
poprawnych odpowiedzi)

38% (2015)
37% (2012)

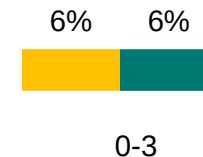
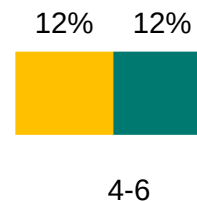
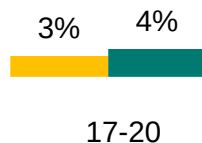

niska wiedza
(mniej niż 7
poprawnych odpowiedzi)

18% (2015)
18% (2012)

■ 2015
■ 2012

Liczba
poprawnych
odpowiedzi

średnia poprawnych odpowiedzi

10,1 (2015)
10,0 (2012)

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej – wyniki testu

↗ ↘ różnice istotne statystycznie
między 2015 a 2012 rokiem

L.p.	Odsetek osób udzielających prawidłowej odpowiedzi >>	2015	2012
1	5 braci otrzymało w prezencie 1000 złotych. Jeśli bracia muszą równo podzielić tę kwotę, jaką kwotę każdy z nich dostanie?	90%	89%
2	Czy 'wysoka inflacja' oznacza, że ceny gwałtownie wzrastają?	76%	77%
3	W pobliżu ma Pan/i 2 sklepy z nabiałem. W jednym nie ma promocji na masło, cena za opakowanie 200 g wynosi 3,75 zł. W drugim jest promocja – kostka 200 g masła kosztuje 5 zł, a drugą kostkę można kupić za 50% ceny. W którym sklepie zapłaci Pan/i mniej za 2 kostki?	71%	71%
4	Czy wzrost ceny danego produktu zazwyczaj powoduje, że ... ?	70%	69%
5	Czy inwestycje z wysokim zwrotem są zazwyczaj związane z wyższym ryzykiem?	68%	67%
6	Tego lata zbiory pszenicy w kraju, który jest dominującym eksporterem tego zboża na świecie, były znacznie mniejsze niż zwykle. Jak wpłynie to na rynek pszenicy na świecie?	67% ↘	73%
7	Czy ryzyko kursowe dotyczy kredytów złotówkowych?	58% ↗	44%
8	Bracia muszą poczekać 1 rok, zanim dostaną pieniądze. Po roku, przy założeniu zerowej inflacji będą mogli kupić za tę kwotę	58% ↗	50%
9	Ile wynosiła podstawowa stawka podatku VAT od towarów i usług w 2014 roku (w badaniu z 2012 roku "VAT z 2012 roku")?	56% ↘	68%
10	Założmy, że wpłacił/a Pan/i 100 złotych na konto oszczędnościowe z gwarantowanym oprocentowaniem w wysokości 2% rocznie. Ile będzie miał/a na koncie po upływie roku, po naliczeniu odsetek?	53% ↗	49%
11	W jakich instytucjach finansowych gromadzone środki są objęte gwarancją Bankowego Funduszu Gwarancyjnego?	53% ↗	49%
12	Czy zazwyczaj możliwe jest zmniejszenie ryzyka inwestycyjnego na giełdzie poprzez kupowanie akcji i udziałów różnych spółek/firm?	49%	51%
13	Czy karta debetowa to to samo, co karta płatnicza?	45% ↗	37%
14	Czy decyzja podjęta przez Bank Centralny o dodruku pieniądza spowoduje ... ?	42% ↗	51%
15	Czy roczna rzeczywista stopa oprocentowania pokazuje rzeczywisty koszt kredytu?	41% ↘	45%
16	Czy podniesienie stóp procentowych jest narzędziem hamowania inflacji?	37% ↘	43%
17	Czy monety euro w każdym z krajów strefy euro wyglądają dokładnie tak same?	29%	32%
18	Narodowy Bank Polski sprawuje nadzór nad instytucjami finansowymi w Polsce, np. bankami, towarzystwami ubezpieczeniowymi, funduszami inwestycyjnymi.	20%	17%
19	Czy wskaźnik WIG to wskaźnik obejmujący wyniki 100 największych spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie?	17%	15%
20	Do jakiej kwoty ulokowane w banku środki są objęte gwarancją Bankowego Funduszu Gwarancyjnego?	14%	13%

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej – wyniki testu

- W 2015 r. do testu wiedzy ekonomicznej dodano 9 pytań. Osiem z nich zastosowała Fundacja Kronenberga opisując stan wiedzy finansowej Polaków w 2009 r.
- W porównaniu z 2009 r. zwiększył się odsetek osób, które odpowiadały poprawnie na prawie wszystkie pytania (dla pięciu pytań są to zmiany istotne). Największy wzrost (o 30 punktów procentowych) odnotowano dla pytania o kredyt konsolidacyjny.

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między 2015 a 2009 rokiem

L.p.	Odsetek osób udzielających prawidłowej odpowiedzi >>	2015	2009*
1	Czy kredyt konsolidacyjny mogą zaciągać wyłącznie firmy?	63% ↗	33%
2	Czy inflacja to trwały spadek wartości pieniądza?	58%	60%
3	Czy obecnie w Polsce obowiązuje podatek liniowy, czyli każdy obywatel oddaje taki sam procent swoich dochodów?	53%	-
4	Czy to, co się dzieje na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych zależy tylko od sytuacji gospodarczej w Polsce?	48% ↗	32%
5	Czy obligacje Skarbu Państwa można kupić w każdym banku?	40% ↗	26%
6	Czy posiadanie karty kredytowej jest równoznaczne z posiadaniem kredytu w banku?	39%	43%
7	Czy kredyt można wziąć tylko w banku?	24%	28%
8	Czy fundusze inwestycyjne zawsze inwestują część naszych środków w akcje?	22% ↗	8%
9	Czy to, co się dzieje na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych zależy tylko od sytuacji gospodarczej w Polsce?	48% ↗	32%

* dane z raportu „Stan wiedzy finansowej” Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy, Dom Badawczy Maison, wrzesień 2009 r., N=1502

Obiektywna ocena poziomu wiedzy ekonomicznej i czynniki mające na nią największy wpływ

?

Wyniki testu ekonomicznego, Indeks Wiedzy Ekonomicznej

■ wysoki (12 – 20 poprawnych odpowiedzi) ■ średni (7 – 11 poprawnych odpowiedzi), ■ niski (0-6) poprawnych odpowiedzi)

ogółem, 2015

38%

44%

18%

- Wysoki wynik w teście ekonomicznym uzyskało 38% badanych.
- Wśród najsilniejszych korelatów Indeksu Wiedzy Ekonomicznej znajdują się zarówno te, które wskazują na ważność korzystania z podstawowych produktów bankowych, otwartość na wiedzę ekonomiczną, jak, również wykształcenie, aktywność zawodowa, czy też sytuacja materialna. Częściej lepsze wyniki osiągały osoby korzystające z Internetu i smartfonu.

10 najsilniejszych czynników / korelatów (według siły korelacji)

korzystanie z karty debetowej

dochód gospodarstwa domowego
(również subiektywna ocena sytuacji materialnej)

korzystanie z Internetu

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

posiadanie rachunku bieżącego (ROR)

aktywność zawodowa

posiadanie smartfonu

wykształcenie

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej
i poza szkolnej

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej i jej współzależność od czynników

- Włączenie w system finansowy (zwłaszcza używanie karty debetowej), jak również otwartość i aktywność w pozyskiwaniu wiedzy ekonomicznej pozytywnie przekłada się na wzrost Indeksu Wiedzy Ekonomicznej. Istotnie większą wiedzę mają użytkownicy Internetu i smartfonów niż osoby, które nie korzystają z sieci i nowoczesnych telefonów.

Wyniki testu ekonomicznego, Indeks Wiedzy Ekonomicznej

■ wysoki (12 – 20 poprawnych odpowiedzi) ■ średni (7 – 11 poprawnych odpowiedzi), ■ niski (0-6 poprawnych odpowiedzi)

ogółem, 2015

38%

44%

18%

korzystanie z karty debetowej

nie korzysta 20% 48% 32%

korzysta 48% 43% 9%

dostęp do Internetu

nie 21% 49% 30%

tak 46% 42% 12%

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

niepotrzebna 25% 47% 28%

potrzebna 45% 43% 12%

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

mała 29% 48% 23%

średnia 47% 43% 10%

duża 65% 27% 8%

posiadanie rachunku bieżącego (ROR)

nie posiada 18% 48% 34%

posiada ROR 44% 43% 13%

aktywność zawodowa

nie pracuje 26% 47% 27%

pracuje 45% 43% 12%

posiadanie smartfonu

nie ma 8% 46% 46%

ma 40% 40% 20%

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i poza szkolnej

nie uczestniczył 31% 48% 21%

uczestniczył 56% 36% 8%

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej w wybranych przekrojach demograficznych

- Wykształcenie i subiektywna ocena sytuacji materialnej należą do 10 najsilniejszych zmiennych współzależnych z Indekssem Wiedzy Ekonomicznej. Wśród lepiej wykształconych i lepiej oceniających swoją sytuację materialną ponad połowa uzyskała wysokie wyniki w teście.
- Dobrze wypadli też mieszkańcy dużych miast oraz osoby w wieku 25 – 54 lata, wśród których ponad 2 na 5 uzyskało wysoki wynik w teście.

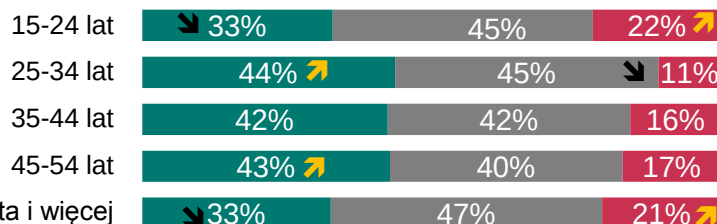
Wyniki testu ekonomicznego, Indeks Wiedzy Ekonomicznej

■ wysoki (12 – 20 poprawnych odpowiedzi) ■ średni (7 – 11 poprawnych odpowiedzi), ■ niski (0-6 poprawnych odpowiedzi)

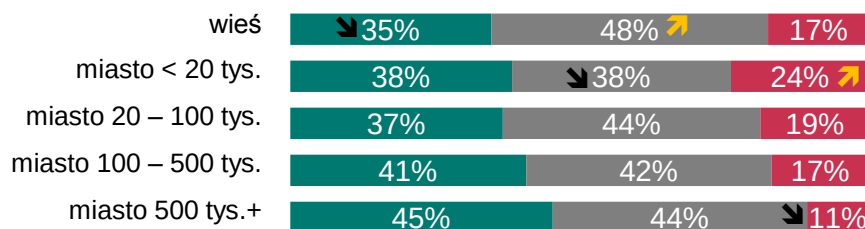
ogółem, 2015

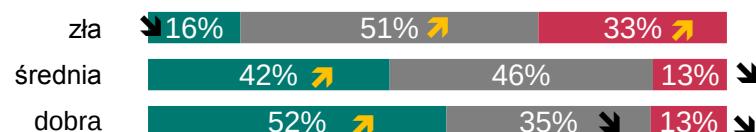
wiek

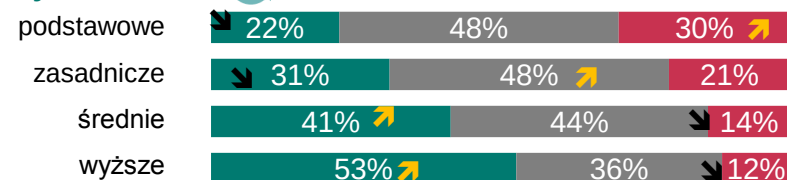
wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

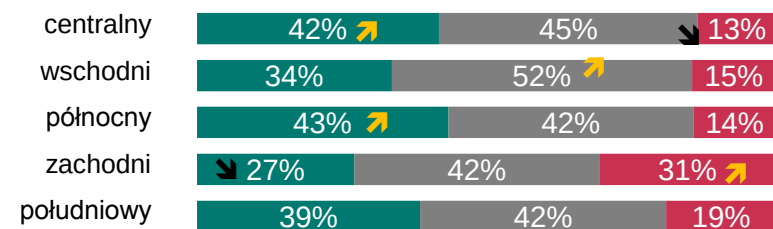
subiektywna ocena sytuacji materialnej

wykształcenie

region

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

jeden z 10 najsilniejszych korelatów

Braki w wiedzy – porównanie subiektywnej i obiektywnej oceny

- Polacy uważają, że mają najmniejszą wiedzę na temat przedsiębiorczości i prowadzenia własnej firmy oraz mechanizmów inflacji. Natomiast wyniki testu wskazują, że naj słabiej poradzili sobie z pytaniami związanymi ze strefą i walutą euro. Relatywnie słabo poradzili sobie także z pytaniami o podatki.

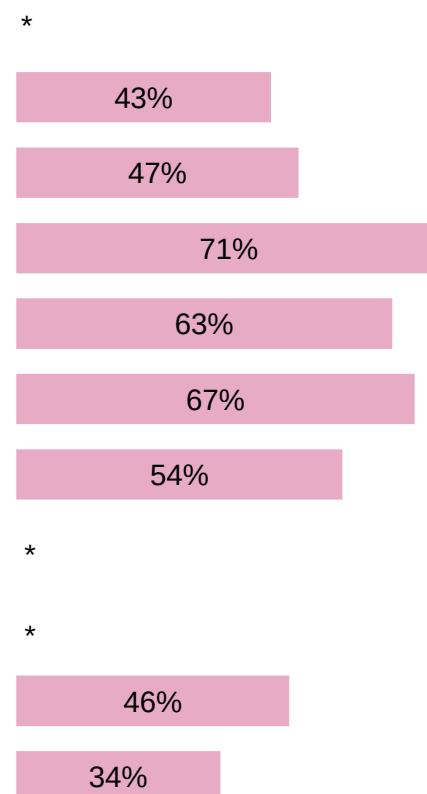
Subiektywna ocena braków wiedzy w danych obszarach

■ bardzo mała + mała w danym obszarze

Obiektywna wiedza w poszczególnych obszarach

■ niski Indeks w danym obszarze

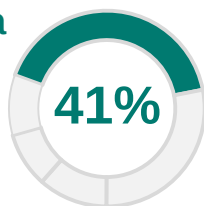

* brak pytań w danym obszarze

Postawy i stosunek Polaków do wybranych zagadnień ekonomicznych

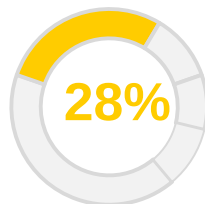
Gospodarowanie budżetem domowym: typologia dominującej postawy wobec zarządzania pieniędzmi

zaciskanie pasa

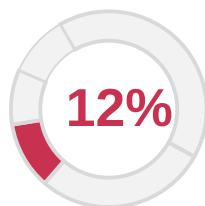
Kontrolujący pieniądze i „zaciskający pasa” dokładnie sprawdzają poziom cen w różnych sklepach, są klientami bazarów, hipermarketów i dyskontów, potrafią zrezygnować z zakupu, gdy ich na niego nie stać, ale z drugiej strony są w stanie oszczędzać na swoje drobne przyjemności.

gospodarność i oszczędzanie

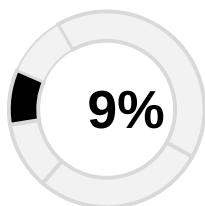
Gospodarni i oszczędni starają się mieć odłożone pieniądze na wszelki wypadek i czarną godzinę. Pod koniec miesiąca zawsze im zostaje jakaś nadwyżka. Są skoncentrowani na samym fakcie oszczędzania, choć odkładają również na zakup rzeczy, na które normalnie ich nie stać.

impulsywność, łatwość wydawania

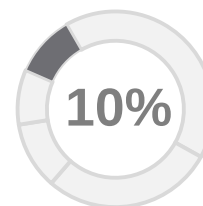
Osoby wykazujące się beztroską oraz łatwością wydawania pieniędzy wyznają zasadę *carpe diem*, żyją z dnia na dzień, a pieniądze traktują jako środek do spełniania swych przyjemności. Kupują pod wpływem impulsu, chwilowej chęci posiadania, a nie realnej potrzeby.

brak dominującej postawy

Osoby z tego segmentu w równym stopniu prezentują dwie lub trzy wyodrębnione postawy; żadna z nich nie dominuje.

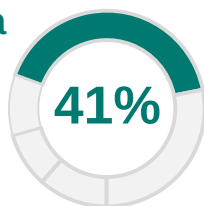
obojętność

Osoby z tego segmentu charakteryzującą się brakiem oraz trudnościami w definiowaniu jakiegokolwiek opinii na ten temat

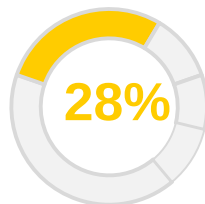
Gospodarowanie budżetem domowym: typologia dominującej postawy wobec zarządzania pieniędzmi - charakterystyka

zaciskanie pasa

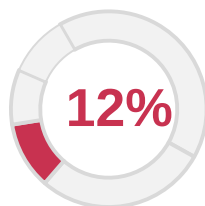
Do tego segmentu częściej należą kobiety, osoby z wykształceniem podstawowym, o niższych dochodach, gorzej oceniające swoją wiedzę ekonomiczną oraz osoby, które nie uczestniczyły w edukacji ekonomicznej (formalnej, nieformalnej).

gospodarność i oszczędzanie

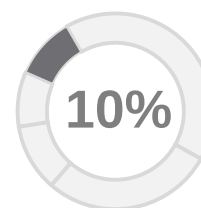
Częściej taką postawę reprezentują mężczyźni, osoby w wieku 55 lat i więcej, z wyższym wykształceniem, o dobrej sytuacji materialnej, posiadający wysoką wiedzę ekonomiczną i wciąż uznający, że powinni ją poszerzać, osoby, w których domach rodzinnych prowadzono regularne rozmowy odnośnie ekonomii, finansów.

impulsywność, łatwość wydawania

Reprezentantami tej grupy częściej są osoby młode (do 34 roku życia), o lepszej sytuacji materialnej, których dochody gospodarstwa domowego wynoszą 3800 PLN i więcej, uczestnicy edukacji ekonomicznej w szkole i w domu.

obojętność

Częściej zauważalna u osób z najniższym dochodem, nie posiadających RORu, nie korzystających z Internetu.

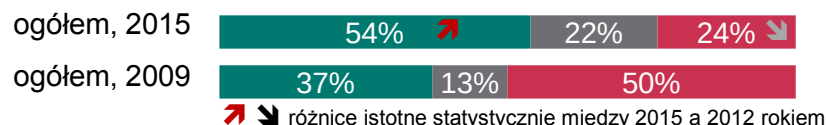
Emerytury: opinie na temat ubezpieczenia emerytalnego w wybranych przekrojach demograficznych

- W porównaniu z 2009 r. istotnie przybyło osób, które uważają, że troska o sytuację finansową osób przechodzących na emeryturę to przede wszystkim zadanie państwa. Opinia ta szczególnie cechuje osoby o podstawowym i zasadniczym wykształceniu oraz osoby o niskich wskaźnikach obiektywnej i subiektywnej wiedzy ekonomicznej.
- Ci, którzy częściej są gotowi brać los w swoje ręce, to osoby które w przeszłości brały udział w zajęciach z edukacji ekonomicznej oraz dobrze oceniają swoją wiedzę z zakresu ekonomii.

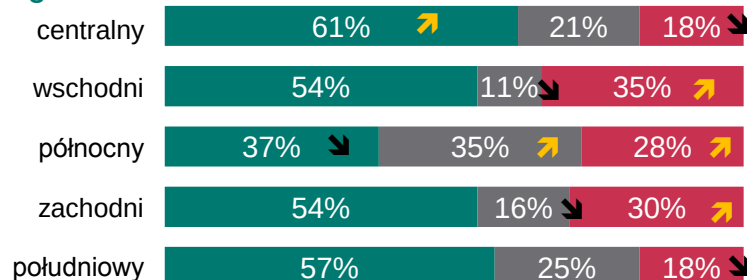
?

Kto według Pana/i powinien odpowiadać za sytuację finansową ludzi po przejściu na emeryturę?

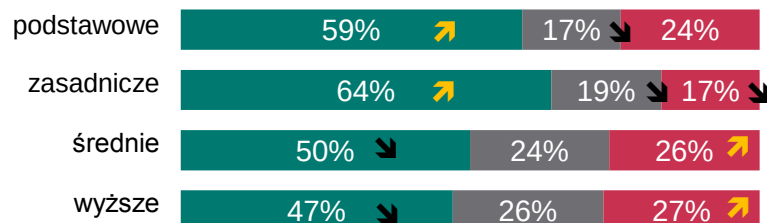
- przede wszystkim państwo (...)
- za sytuację finansową osób na emeryturze odpowiedzialne jest zarówno państwo, ale też każdy człowiek (...)
- każdy powinien myśleć o sobie (...), nie można liczyć na to, że państwo zapewni emeryturę

region

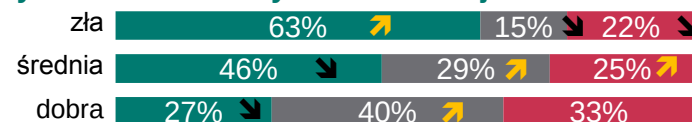

wykształcenie

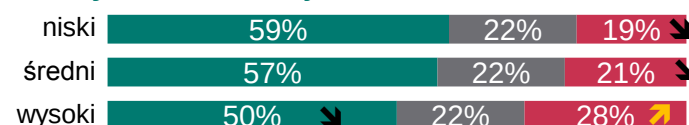

↑ ↓ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

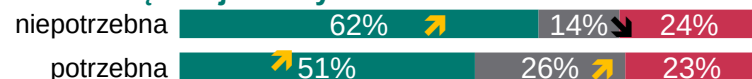
subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

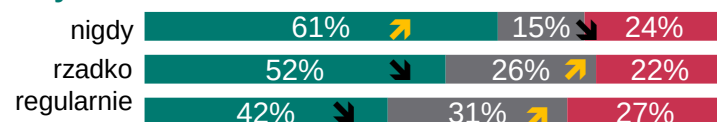
potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej

rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu

Podatki: opinie na temat podatków w wybranych przekrojach demograficznych

- Trudno wskazać grupę społeczną, która skora jest płacić wysokie podatki – dominuje pogląd, że w idealnym świecie każdy powinien sam dysponować w jak największym stopniu swoimi pieniędzmi oddając państwu absolutne minimum. I w tym względzie nic się nie zmieniło w porównaniu z 2012 r.
- Zwolennicy wysokiego opodatkowania, to przede wszystkim osoby o niskim Indeksie Wiedzy Ekonomicznej, ludzie o średnim wykształceniu oraz mieszkańcy regionów północnego i zachodniego.

?

Które z poniższych stwierdzeń jest Panu/i bliższe, z którym bardziej się Pan/i zgadza?

- podatki powinny być wysokie, bo dzięki temu państwo może wiele rzeczy zapewnić swoim obywatelom (np. bezpłatna opieka zdrowotna)
- podatki powinny być niskie, bo wtedy każdy będzie miał więcej pieniędzy i każdy sam będzie mógł nimi dysponować wedle uznania

ogółem, 2015 17% 83%

ogółem, 2012 16% 84%

region

centralny 15% 85%

wschodni 7% 93%

północny 22% 78%

zachodni 25% 75%

południowy 18% 82%

wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

wieś 18% 82%

miasto < 20 tys. 12% 88%

miasto 20 – 100 tys. 19% 81%

miasto 100 – 500 tys. 19% 81%

miasto 500 tys.+ 13% 87%

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

zła 12% 88%

średnia 23% 77%

dobra 20% 80%

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

niski 26% 74%

średni 20% 80%

wysoki 9% 91%

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

niepotrzebna 15% 85%

potrzebna 18% 82%

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Przedsiębiorczość, założenie własnej firmy

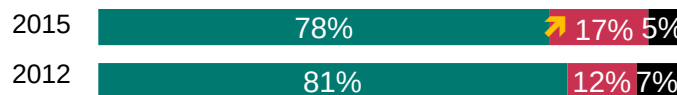
- W ciągu ostatnich 3 lat ubyło Polaków, którzy podziwiają przedsiębiorców. Zwiększyło się natomiast grono tych, którym prowadzenie firmy kojarzy się z cwaniactwem i bezkompromisowym działaniem.
- Polacy częściej niż w 2012 r. przyznają, że własny biznes nie jest czymś o czym myślą. Przede wszystkim za sprawą zmniejszenia się grupy osób, które 3 lata temu nie miały ugruntowanej opinii i byłyby skłonne rozważać założenie działalności.
- Coraz częściej padają też opinie, że własna firma to dobre rozwiązanie dla innych, ale nie dla nich samych. Blisko 2/3 pytanym uznaje, że prowadzenie biznesu to same kłopoty i duże ryzyko finansowe.

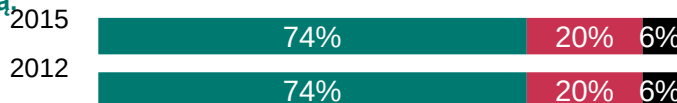
W jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami...?

■ zdecydowanie + raczej się zgadzam ■ zdecydowanie + raczej się nie zgadzam ■ trudno powiedzieć

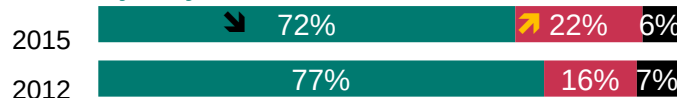
Podziwiam i szanuję przedsiębiorców, którzy prowadzą własne firmy i osiągają sukcesy w swojej pracy.

Do prowadzenia własnej firmy trzeba mieć dużą wiedzę ekonomiczną.

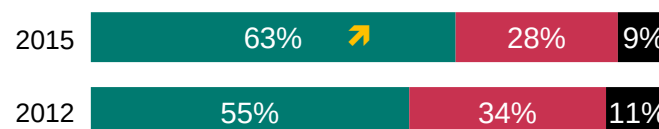
Podziwiam ludzi, którzy mają odwagę i decydują się na założenie i prowadzenie własnej firmy.

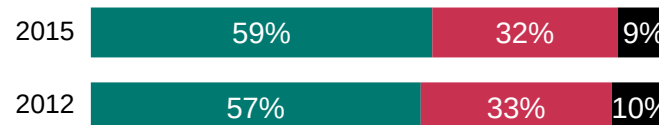
W przyszłości bardzo bym chciał/a założyć własną firmę

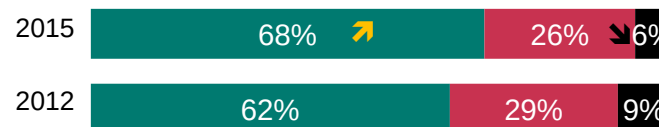
Własna firma to dobre rozwiązanie dla innych, ja bym się tego nie podjął(ę).

Własna firma to same kłopoty i duże ryzyko finansowe.

Żeby prowadzić własną firmę, trzeba być cwanim, sprytnym i nie mieć żadnych skrupułów.

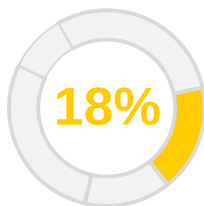
Przedsiębiorczość: typologia postawy dominującej wobec przedsiębiorczości

podziw dla przedsiębiorców

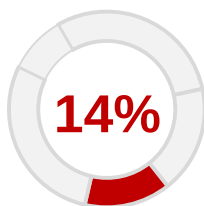
Osoby z tego segmentu podziwiają przedsiębiorców za odwagę i decyzję o założeniu i prowadzeniu własnej firmy, szanują ich za odnoszone sukcesy. Są również przekonani, że aby prowadzić własną firmę należy mieć dużą wiedzę ekonomiczną. Częściej taką postawę przejawiają: osoby o dużej wiedzy ekonomicznej, uważający ją za potrzebną, interesującą i łatwą. W wieku 55+, dobrze oceniający swoją sytuację materialną, włączeni w system finansowy i mieszkańcy regionu wschodniego.

niechęć do przedsiębiorczości

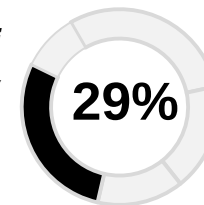
Przedstawiciele tego segmentu charakteryzują się dużym dystansem względem przedsiębiorców. Ich zdaniem prowadzenie własnej firmy nie jest dla nich, bo jest obarczone dużym ryzykiem, a przedsiębiorcy muszą być cwani, sprytni i pozbawieni skrupułów. Częściej: osoby w wieku 45-55 lat, mieszkańcy mniejszych miast, o najniższych dochodach, o niskiej wiedzy ekonomicznej, uznający wiedzę ekonomiczną za niepotrzebną.

chęć do założenia własnej firmy

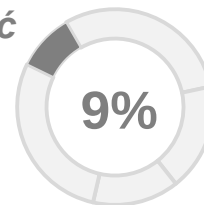
To postawa osób silnie wyrażających chęć założenia własnej firmy w przyszłości. Częściej: osoby w wieku 15-24 lat lub 35-44 lat, z wyższym wykształceniem, które przeszły edukację ekonomiczną (w szkole lub na kursach), mieszkańcy większych miast, osoby dobrze oceniający swoją sytuację materialną.

brak dominującej postawy

Osoby z tego segmentu w równym stopniu prezentują dwie lub trzy wyodrębnione postawy; żadna z nich nie dominuje.

obojętność

Osoby z tego segmentu charakteryzującą się brakiem postawy przedsiębiorczości, chęci zakładania własnej firmy oraz trudnościami w definiowaniu jakiegokolwiek opinii na jej temat.

Aktywność finansowa: liczba posiadanych produktów w wybranych przekrojach demograficznych

- Większy stopień włączenia w system finansowy (mierzony liczbą posiadanych produktów) zauważalny jest wśród osób dobrze oceniających swą sytuację materialną, posiadających wyższe wykształcenie, w wieku między 35 a 54 rokiem życia.

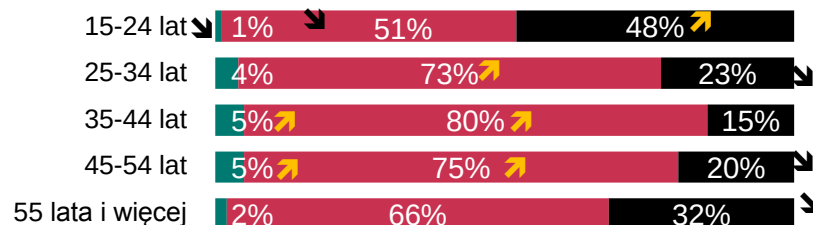
Włączenie w system finansowy

(liczba produktów finansowych: posiadanie ROR, lokata terminowa, pożyczka gotówkowa do 10 tys. zł, pożyczka gotówkowa powyżej 10 tys. zł, kredyt hipoteczny, obligacje, akcje, jednostki TFI, konto oszczędnościowe, korzystanie z karty debetowej, korzystanie z karty kredytowej)

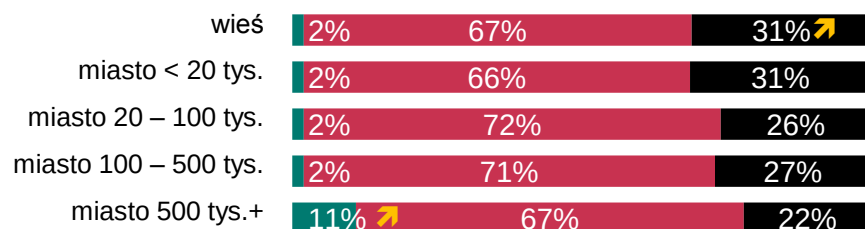
■ powyżej 5 produktów ■ średnie (2-4 produkty) ■ niskie (0 – 1 produkt)

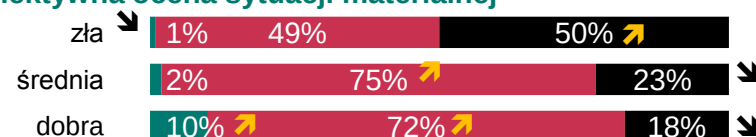
wiek

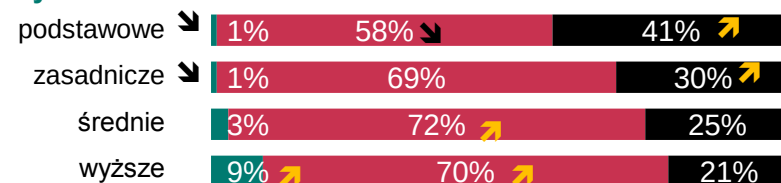
wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

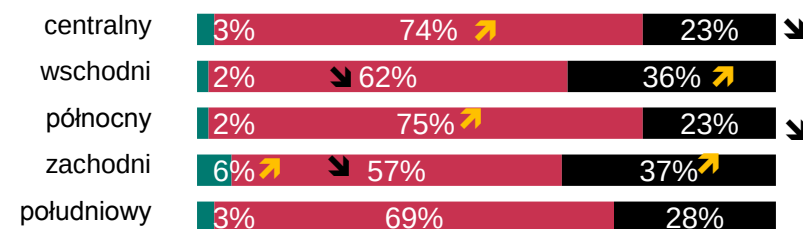
subiektywna ocena sytuacji materialnej

wykształcenie

region

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Aktywność finansowa: liczba posiadanych produktów a ich wpływ na wiedzę ekonomiczną

- Włączenie w system finansowy, definiowany jako liczba posiadanych produktów finansowych, pozytywnie koreluje z subiektywnym i obiektywnym poziomem wiedzy ekonomicznej, jak również z otwartością i zwiększoną potrzebą wiedzy ekonomicznej.

Włączenie w system finansowy

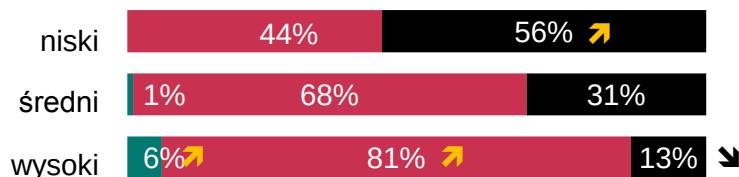
liczba produktów finansowych: posiadanie ROR, lokata terminowa, pożyczka gotówkowa do 10 tys. zł, pożyczka gotówkowa powyżej 10 tys. zł, kredyt hipoteczny, obligacje, akcje, jednostki TFI, konto oszczędnościowe, korzystanie z karty debetowej, korzystanie z karty kredytowej

■ powyżej 5 produktów ■ średnie (2-4 produkty)
■ niskie (0 – 1 produkt)

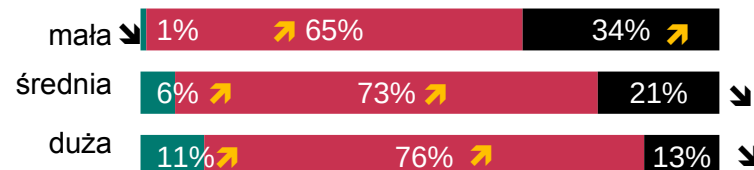
ogółem, 2015

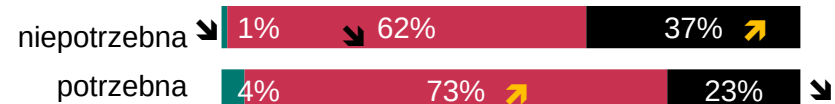
Indeks Wiedzy Ekonomicznej

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

Stosunek do wiedzy ekonomicznej, otwartość i zapotrzebowanie na edukację ekonomiczną

Stosunek do wiedzy ekonomicznej

- Polacy potwierdzają, że wiedza z zakresu ekonomii i finansów jest potrzebna w codziennym życiu. Niestety zdecydowanie rzadziej uznają ją za interesującą i łatwą do zrozumienia.
- Prawdziwe wyzwanie dla wszelkich programów edukacyjnych to przedstawienie zagadnień z tej dziedziny w przystępny sposób. Jedynie co 4 badany uważa, że informacje dotyczące ekonomii są łatwe do zrozumienia. W porównaniu z 2012 r. o 4 punkty procentowe zmniejszyło się zarówno grono osób uznających wiedzę ekonomiczną za łatwą, jak i postrzegających ją jako interesującą.

?

Czy uważa Pan/i, że wiedza z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki jest: ?

■ zdecydowanie tak + raczej tak ■ raczej nie + zdecydowanie nie ■ trudno powiedzieć

**potrzebna
w codziennym
życiu**

interesująca

**łatwa do
zrozumienia**

↗ ↘ różnice istotne statystycznie
między 2015 a 2012 rokiem

Czynniki mające wpływ na percepcję wiedzy ekonomicznej

- Ci, którzy uważają wiedzę ekonomiczną za potrzebną w życiu, interesującą i łatwą do zrozumienia chcą ją zdobywać i pogłębiać, lepiej oceniają swój poziom wiedzy i osiągają wyższe wyniki w teście ekonomicznym.

10 najsilniejszych czynników

(według siły korelacji, im silniejsza cecha tym bardziej wiedza z zakresu ekonomii uznawana jako potrzebna, interesująca lub łatwa do zrozumienia):

Czy uważa Pan/i, że wiedza z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki jest: ?

Potrzebna w codziennym życiu	Interesująca	Łatwa do zrozumienia
 potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii	 potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii	 subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej
 Indeks Wiedzy Ekonomicznej	 subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej	 potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii
 subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej	 subiektywna ocena sytuacji materialnej (oraz dochód gospodarstwa)	 subiektywna ocena sytuacji materialnej
 rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu	 wykształcenie	 rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu
 subiektywna ocena sytuacji materialnej (oraz dochód gospodarstwa)	 Indeks Wiedzy Ekonomicznej	 wykształcenie
 wykształcenie	 rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu	 Indeks Wiedzy Ekonomicznej
 udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej	 czytelnictwo prasy (codziennej i czasopism)	 udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej
 korzystanie z Internetu	 korzystanie z Internetu	 posiadanie smartfonu
 posiadanie karty debetowej	 posiadanie smartfonu	 czytelnictwo prasy (codziennej i czasopism)
 posiadanie rachunku bieżącego (ROR)	 posiadanie rachunku bieżącego (ROR)	 korzystanie z Internetu

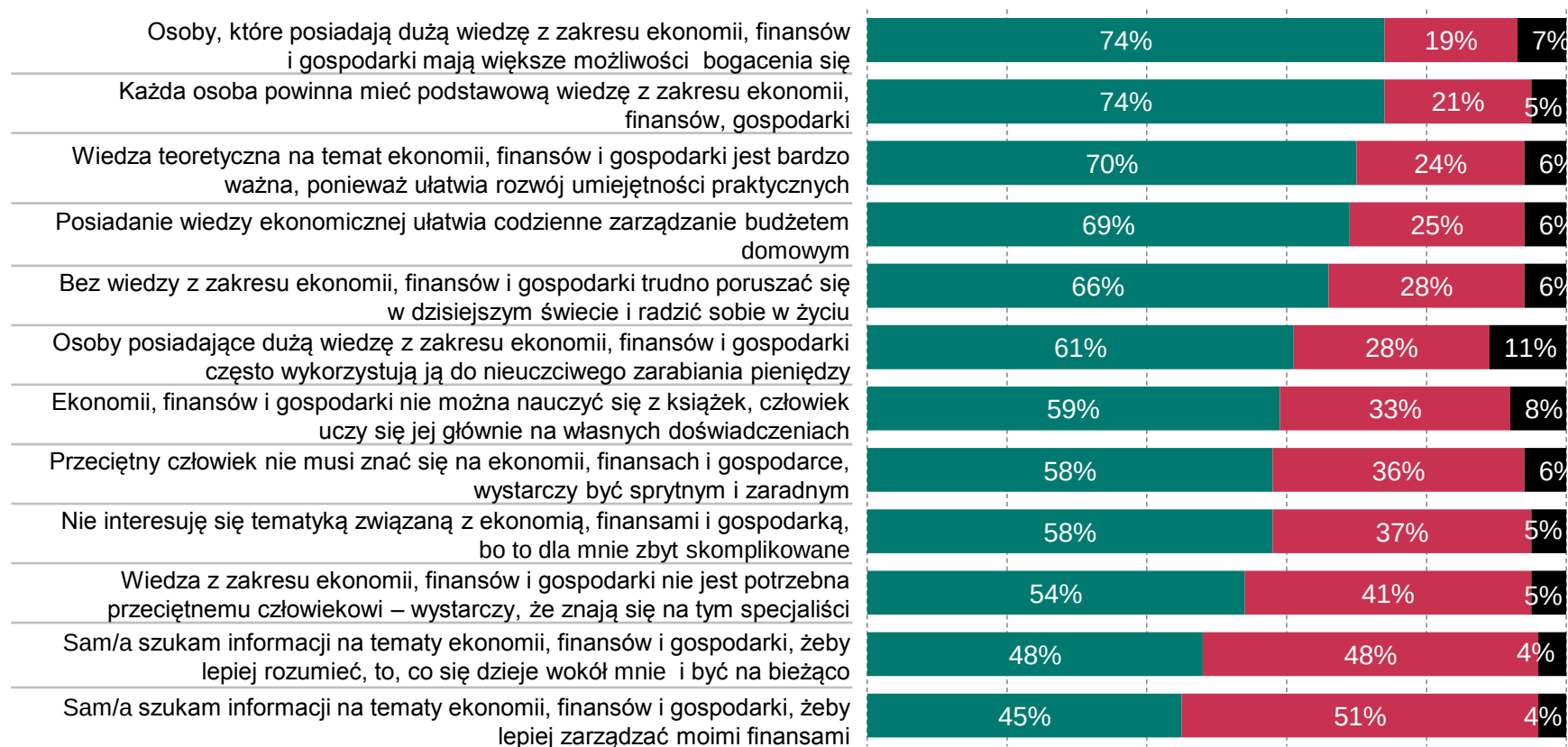
Postawy wobec uczenia się i wiedzy ekonomicznej

- Polacy mają mieszane uczucia w stosunku do wiedzy ekonomicznej. Blisko 3 na 4 pytanym uważa, że kompetencje w tym zakresie ułatwiają poprawę sytuacji materialnej i że każdy powinien mieć podstawowe wykształcenie ekonomiczne. Równocześnie jednak pojawiają się opinie, że osoby z wysoką wiedzą ekonomiczną wykorzystują ją do nieuczciwego zarabiania pieniędzy.

Proszę ocenić, w jakim stopniu zgadza się Pan/i z następującymi stwierdzeniami.

■ zdecydowanie tak + raczej tak ■ raczej nie + zdecydowanie nie ■ trudno powiedzieć

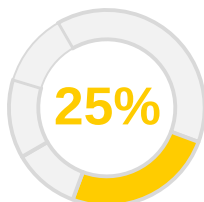
Typologia dominującej postawy wobec wiedzy ekonomicznej

**postawa wartości
uznanej**

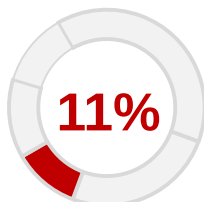
To postawa, w której potwierdza się ważność i konieczności powszechnej edukacji, gdzie wiedza ekonomiczna doceniana jest za wkład w rozwój praktycznych kompetencji, ułatwiających życie codzienne, dające także możliwość poprawy swej sytuacji materialnej.

postawa empiryczna

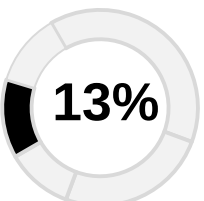
Postawa, która dyskredytuje edukację jako formę pozyskiwania wiedzy na rzecz jej zdobywania w praktyce, poprzez własne doświadczenia (z tym, że w postawie tej pojawiają się również negatywne asocjacje z wiedzą ekonomiczną).

**postawa utylitarno-
pragmatyczna**

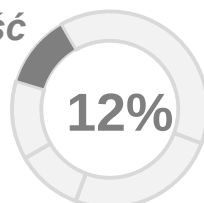
W tej postawie użyteczność i praktyczność posiadania wiedzy łączy się silnie z aktywną postawą samoedukacji.

**brak dominującej
postawy**

Osoby z tego segmentu w równym stopniu prezentują dwie lub trzy wyodrębnione postawy; żadna z nich nie dominuje.

obojętność

Osoby z tego segmentu charakteryzującą się brakiem zainteresowania wiedzą ekonomiczną oraz trudnościami w definiowaniu jakiegokolwiek opinii na jej temat.

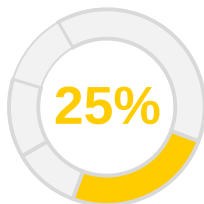
Typologia postawy dominującej wobec wiedzy ekonomicznej - charakterystyka

postawa wartości uznanej

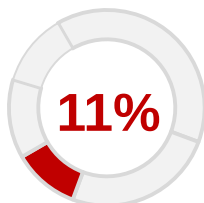
Częściej zauważalna u osób z wykształceniem średnim, mieszkańców regionu wschodniego, dobrze oceniających swą sytuację materialną, którzy mieli możliwość poszerzania wiedzy ekonomicznej w szkole lub na dodatkowych kursach.

postawa empiryczna

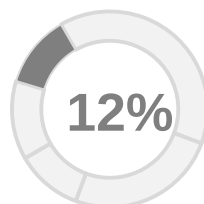
Częściej zauważalna u osób z wykształceniem podstawowym, źle oceniających swą sytuację materialną, mieszkańców regionu centralnego i największych miast, którzy dotąd nie poszerzali swej wiedzy ekonomicznej ani w szkole, ani na dodatkowych kursach.

postawa utylitarno- pragmatyczna

Częściej zauważalna u najmłodszych (w wieku 15-24 lat), posiadających wykształcenie średnie, mieszkańców regionu południowego, dobrze oceniających swoją sytuację materialną.

obojętność

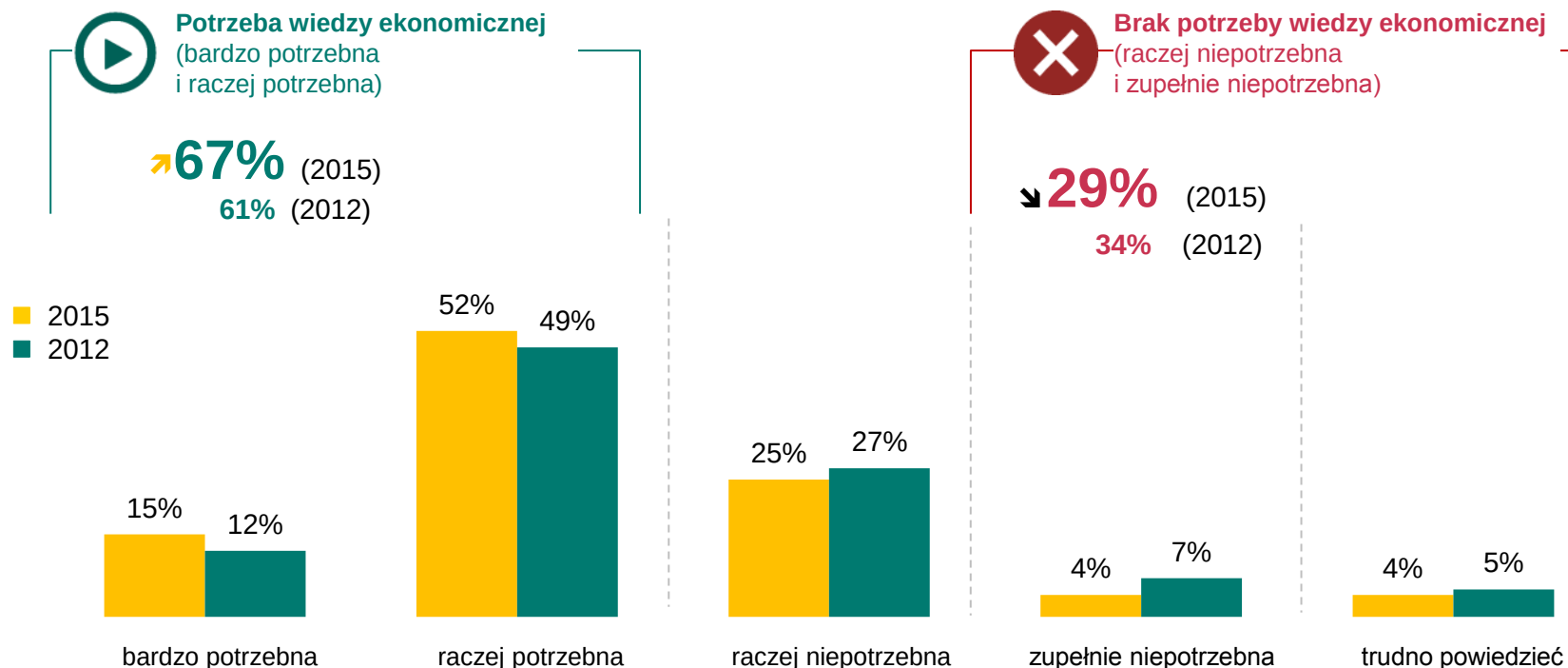
Częściej zauważalna u osób negatywnie oceniających swą sytuację materialną, z wykształceniem zasadniczym zawodowym, mieszkańców wsi.

Zapotrzebowanie na wiedzę ekonomiczną

- Ponad 2/3 Polaków w wieku 15+ czuje potrzebę posiadania większej wiedzy z zakresu ekonomii. Jest to istotny wzrost w stosunku do 2012 r.
- Za optymistyczny sygnał trzeba uznać jednocześnie zmniejszenie się grupy, która nie widzi potrzeby poszerzania swojej wiedzy – obecnie jest to 29% przy 34% w 2012 r.

Czy większa wiedza z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki jest Panu/i potrzebna?

Czynniki mające wpływ na zapotrzebowanie na wiedzę ekonomiczną

?

Czy większa wiedza z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki jest Panu/i potrzebna?

■ bardzo + raczej potrzebna ■ raczej + bardzo niepotrzebna ■ trudno powiedzieć

ogółem, 2015

67%

29%

4%

- Chęć poszerzania swojej wiedzy ekonomicznej i finansowej w największym stopniu koreluje z jej subiektywną oceną. Im jest ona lepsza, tym częściej Polacy potwierdzają potrzebę jej pogłębiania (zależność ta jest wzajemna).
- Otwartości sprzyjają doświadczenia z wiedzą ekonomiczną w przeszłości (udział w zajęciach szkolnych i pozaszkolnych oraz rozmowy o ekonomii w dzieciństwie), doświadczenia finansowe (posiadanie ROR, karty debetowej).

10 najsilniejszych czynników / korelatów (według siły korelacji)

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

korzystanie z Internetu

subiektywna ocena własnej sytuacji materialnej

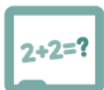
posiadanie karty debetowej

wykształcenie

posiadanie rachunku bieżącego (ROR)

udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i poza szkolnej

posiadanie smartfonu

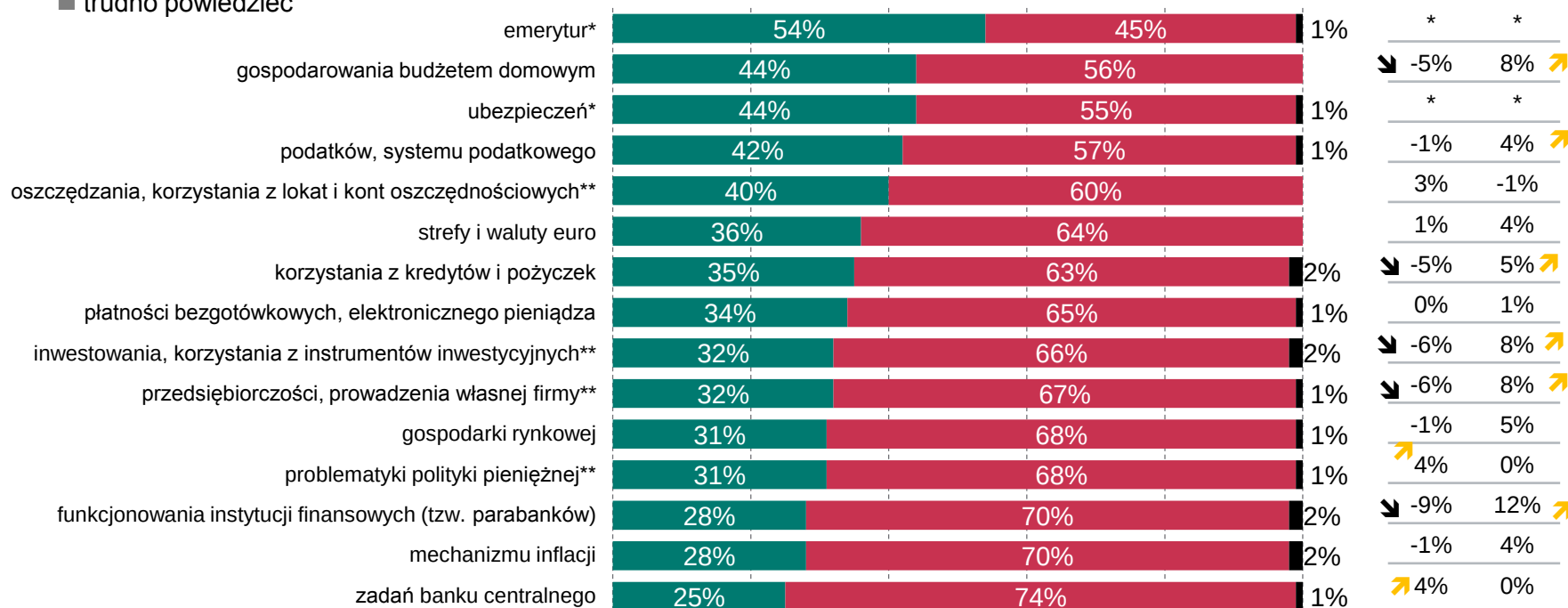
Zapotrzebowanie na rozwój wiedzy ekonomicznej w poszczególnych jej obszarach

- W porównaniu z 2012 r. odnotowano spadek odsetka Polaków chętnych poszerzać swoją wiedzę w większości obszarów. Jedyny istotny statystycznie wzrost zanotowano w przypadku problematyki polityki pieniężnej oraz zadań banku centralnego.
- Najsilniejsza potrzeba poszerzania swojej wiedzy z zakresu ekonomii dotyczy emerytur.

Czy odczuwa Pan/i potrzebę zwiększania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie...?

- zdecydowanie i raczej mam potrzebę zwiększania wiedzy
- zdecydowanie i raczej nie mam potrzeby zwiększania wiedzy
- trudno powiedzieć

* w 2012 r. pytano łącznie o „emerytury i ubezpieczenia”, brak możliwości porównań zmian

**w stosunku do 2012 r. modyfikacja brzmienia pytania

↑ ↓ różnice istotne statystycznie między 2015 a 2012 rokiem

Zapotrzebowanie na rozwój wiedzy ekonomicznej w poszczególnych grupach wiekowych

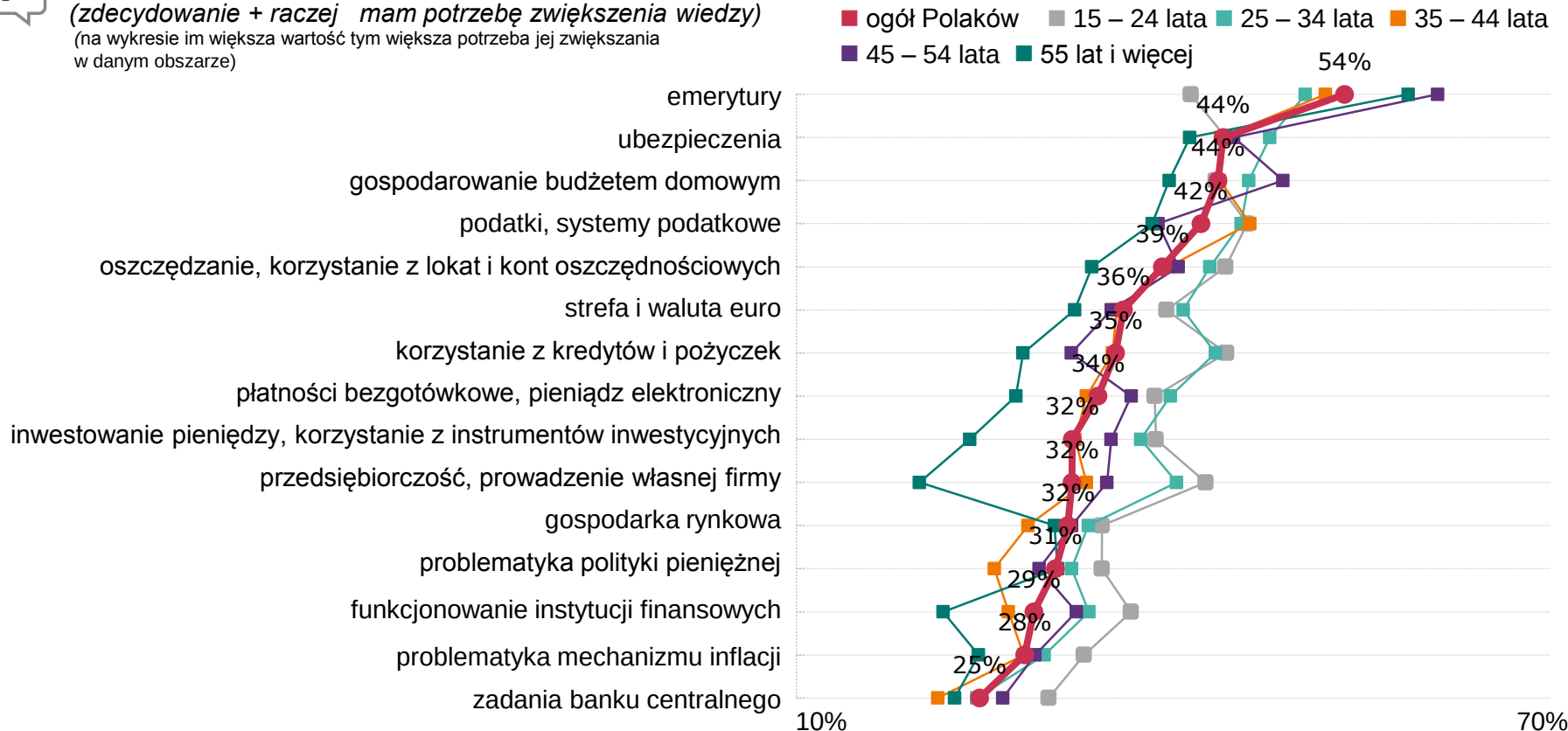
- Młodzi (osoby przed 35 rokiem życia) mają zazwyczaj większą potrzebę zdobywania wiedzy ekonomicznej w różnych obszarach niż osoby w pozostałych grupach wiekowych. Znacznie częściej niż pozostali są zainteresowani kredytami i przedsiębiorczością.
- Osoby w wieku 45 lat i starsze w większym stopniu niż pozostali chcąby zwiększyć wiedzę na temat emerytur.

?

Czy odczuwa Pan/i potrzebę zwiększania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie?

(zdecydowanie + raczej mam potrzebę zwiększenia wiedzy)

(na wykresie im większa wartość tym większa potrzeba jej zwiększania w danym obszarze)

Zapotrzebowanie na rozwój wiedzy ekonomicznej w grupach o różnym wykształceniu

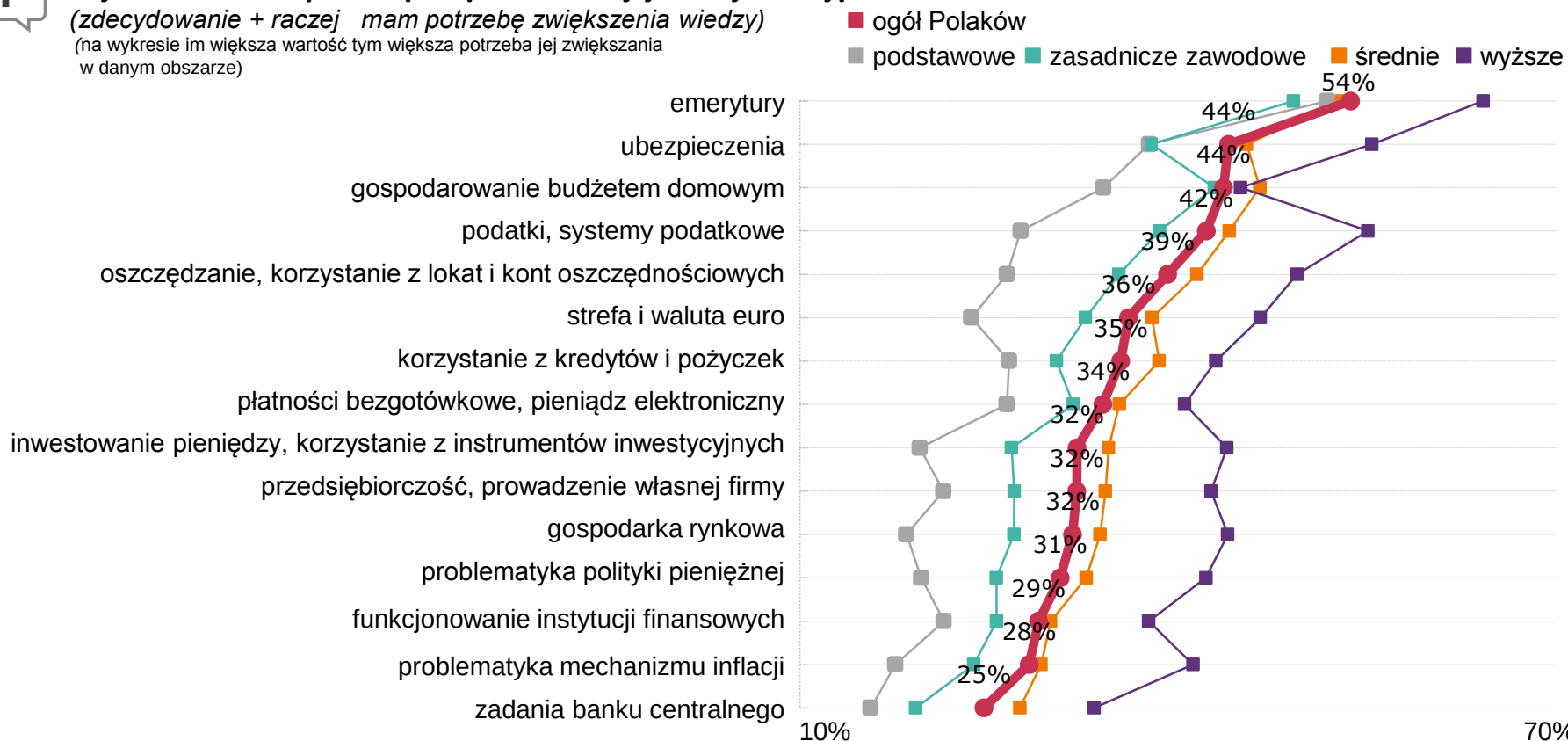
- Polacy z wyższym wykształceniem silniej niż osoby gorzej wykształcone odczuwają potrzebę zwiększania wiedzy ekonomicznej we wszystkich obszarach (za wyjątkiem gospodarowania budżetem domowym, gdzie potrzeba zwiększania wiedzy ekonomicznej jest tak samo silna jak wśród Polaków z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym).

Czy odczuwa Pan/i potrzebę zwiększania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie?

(zdecydowanie + raczej mam potrzebę zwiększenia wiedzy)

(na wykresie im większa wartość tym większa potrzeba jej zwiększania w danym obszarze)

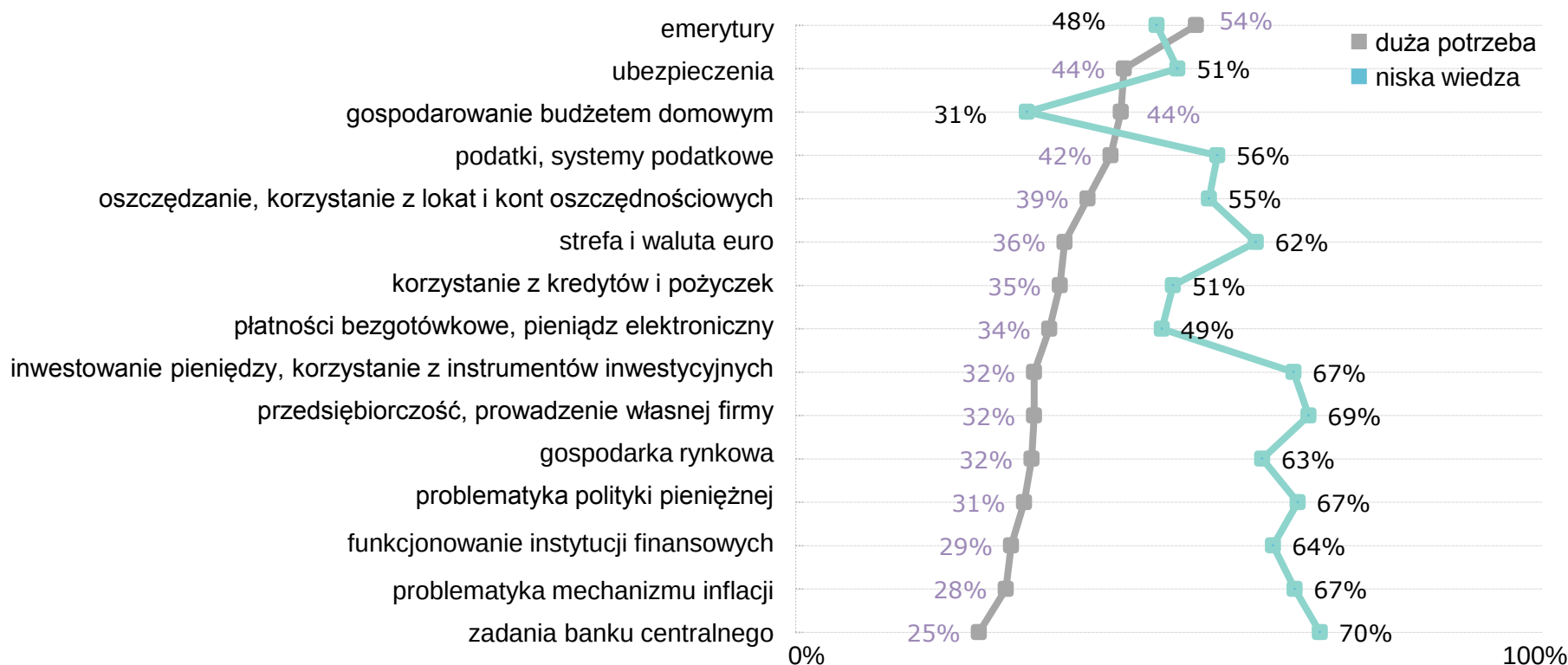
Zapotrzebowanie na rozwój wiedzy ekonomicznej w poszczególnych jej obszarach, a samoocena

- Polacy chętniej rozszerzaliby już posiadaną wiedzę, niż uczyli się „podstaw” nowych tematów, w których czują się dzisiaj najslabiej.
- Obecnie największy odsetek Polaków (54%) chciałby uzyskać wiedzę na temat emerytur.

■ Czy odczuwa Pan/i potrzebę zwiększania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie?

(zdecydowanie + raczej mam potrzebę zwiększenia wiedzy)

- ### ■ Jak ocenia Pan/i poziom swojej wiedzy i umiejętności związanych z poszczególnymi tematami ekonomicznymi.
- (bardzo i raczej mała wiedza)

Czynniki mogące zwiększyć zainteresowanie wiedzą ekonomiczną

- Sytuacje życiowe, które zwiększają potrzebę pozyskiwania wiedzy ekonomicznej, to zdaniem Polaków najczęściej moment wzięcia kredytu, znalezienie się w trudnej sytuacji finansowej lub założenie własnej firmy.

Różne sytuacje w życiu sprawiają, że człowiek zaczyna odczuwać potrzebę zdobywania bądź poszerzania swojej wiedzy z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki. Proszę wskazać te czynniki lub sytuacje z listy, które w Pana/i przypadku mają lub mogą mieć największy wpływ na zainteresowanie tą tematyką.

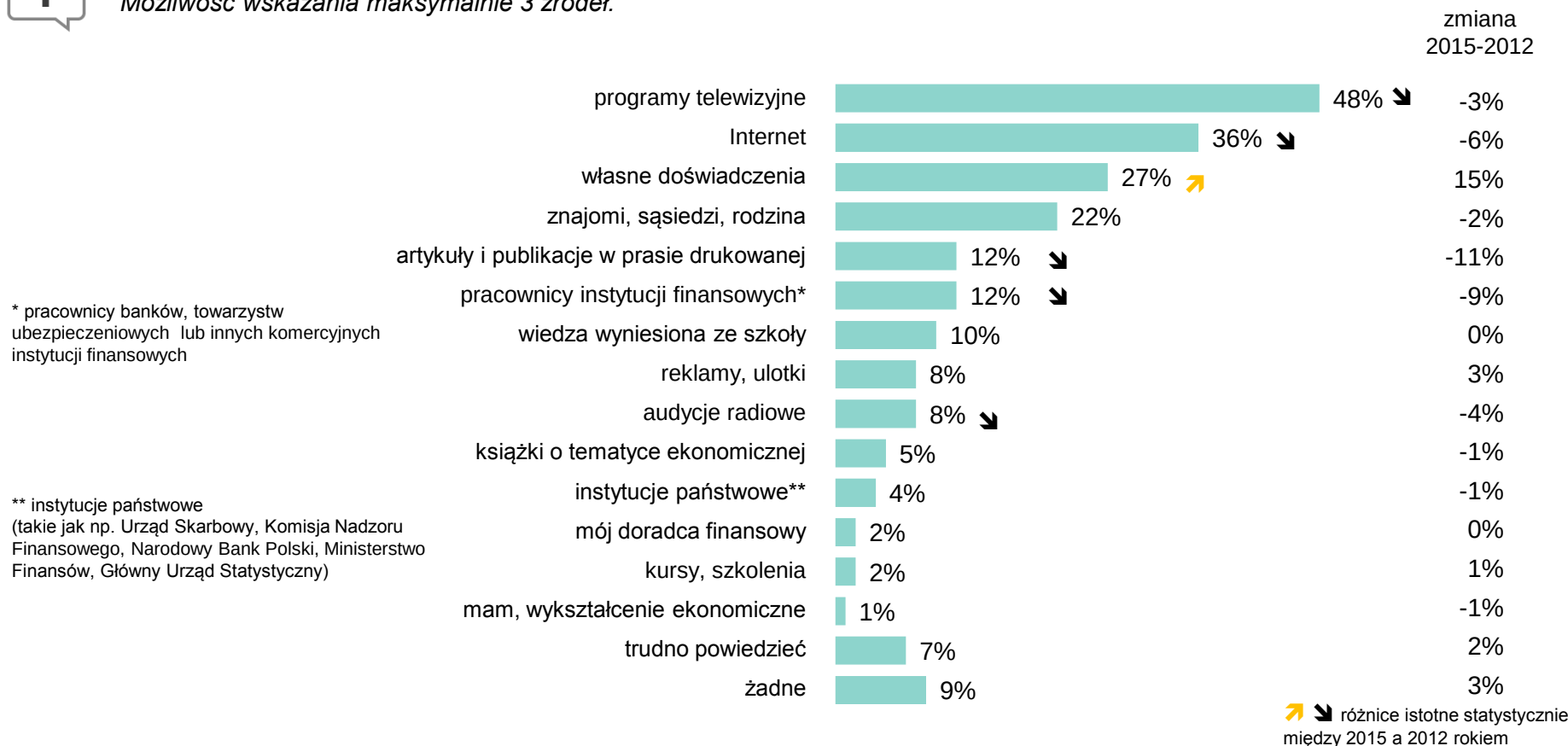
Źródła wiedzy i formy edukacji ekonomicznej

Najczęściej wykorzystywane źródła wiedzy ekonomicznej

- Programy telewizyjne i Internet to najczęściej wskazywane źródła, z których Polacy czerpią wiedzę na temat ekonomii. Jednocześnie obydwa kanały straciły na popularności od 2012 r.
- Istotnym sposobem pozyskiwania wiedzy, który zyskał w ciągu ostatnich 3 lat na popularności są własne doświadczenia. Rola własnych doświadczeń jest uznawana za lepszą drogę kształcenia niż szkoła i nauczyciele.

Z jakich źródeł czerpie Pan/i najczęściej wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki?
Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródeł.

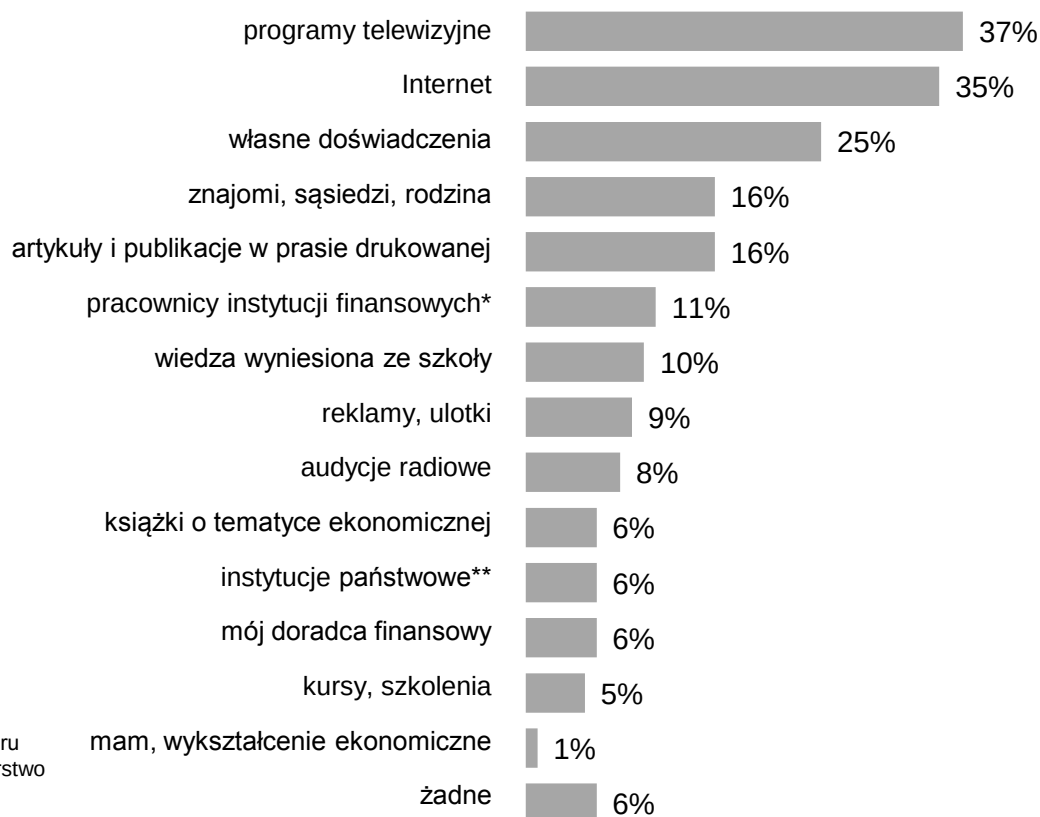

Preferowane źródła wiedzy ekonomicznej

- Polacy pytani o swoje preferencje dotyczące optymalnego źródła pozyskiwania wiedzy na temat ekonomii najczęściej wskazują na najbardziej popularne media czyli programy telewizyjne i Internet.
- Co czwarty Polak chciałby swoje kompetencje w tej dziedzinie budować w oparciu o własne doświadczenia.

Z jakich źródeł najchętniej by Pan/i skorzystał/a gdyby miał/a Pan/i potrzebę pozyskania wiedzy w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki? Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródeł.

* pracownicy banków, towarzystw ubezpieczeniowych lub innych komercyjnych instytucji finansowych

** instytucje państwowe (takie jak np. Urząd Skarbowy, Komisja Nadzoru Finansowego, Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Finansów, Główny Urząd Statystyczny)

Najbardziej preferowane źródła wiedzy w poszczególnych grupach wiekowych

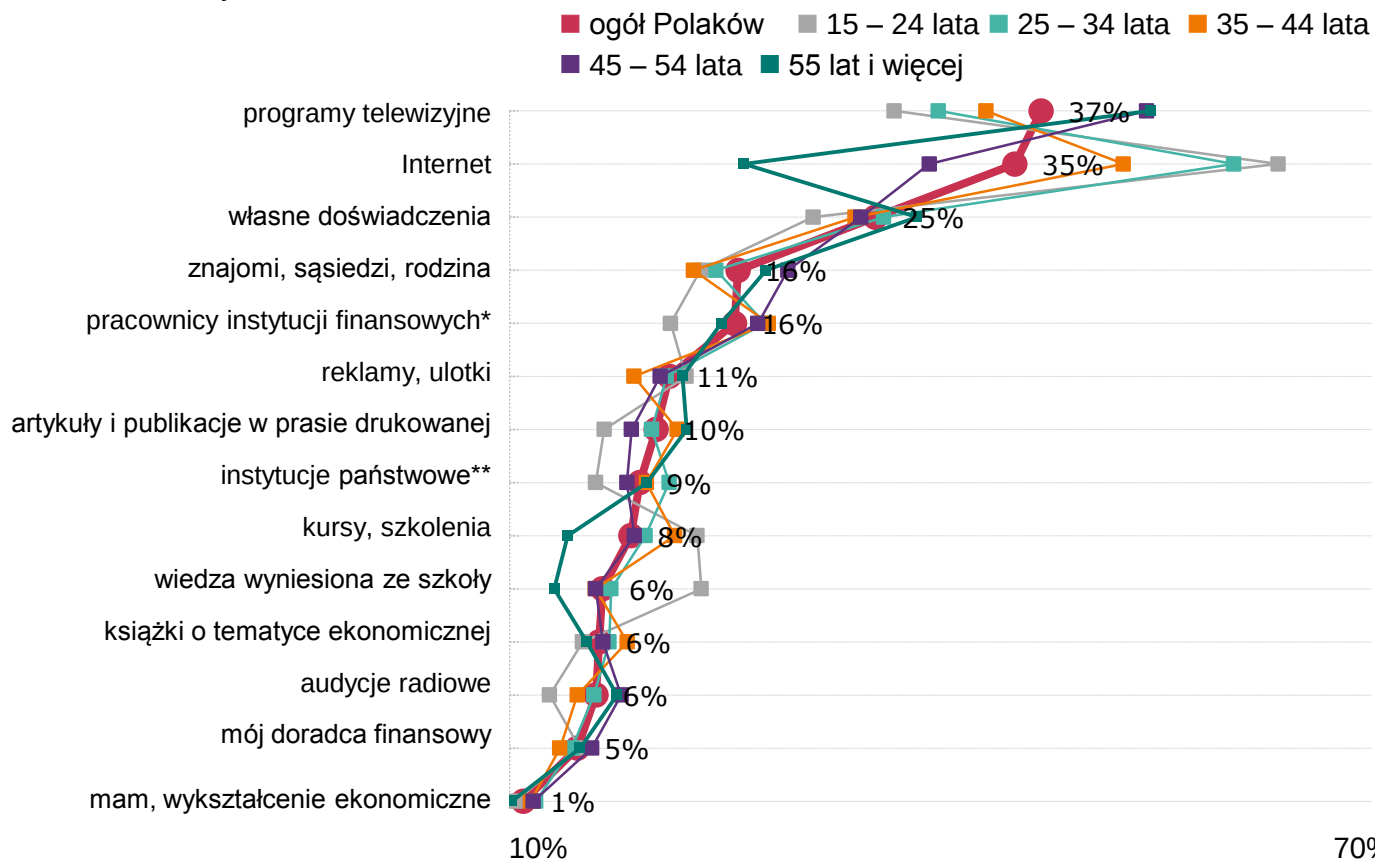
- Osoby młode, przed 45 rokiem życia, jako źródło informacji preferują raczej Internet, niż telewizję.
- Odwrotne preferencje mają osoby po 45 roku życia – gdyby miały potrzebę pozyskania wiedzy ekonomiczno-finansowej chętniej skorzystałyby z telewizji niż z Internetu.

?

Z jakich źródeł najchętniej by skorzystał/a gdyby miał/a potrzebę pozyskania wiedzy w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki? Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródeł.

* pracownicy banków, towarzystw ubezpieczeniowych lub innych komercyjnych instytucji finansowych

** instytucje państwowe (takie jak np. Urząd Skarbowy, Komisja Nadzoru Finansowego, Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Finansów, Główny Urząd Statystyczny)

Najbardziej preferowane źródła wiedzy w grupach o różnym wykształceniu

- Z Internetu bardziej niż z telewizji chcieliby czerpać wiedzę ekonomiczno-finansową Polacy z wykształceniem wyższym.
- Osoby z wykształceniem podstawowym, jako źródło wiedzy ekonomicznej wolą programy telewizyjne, niż Internet.

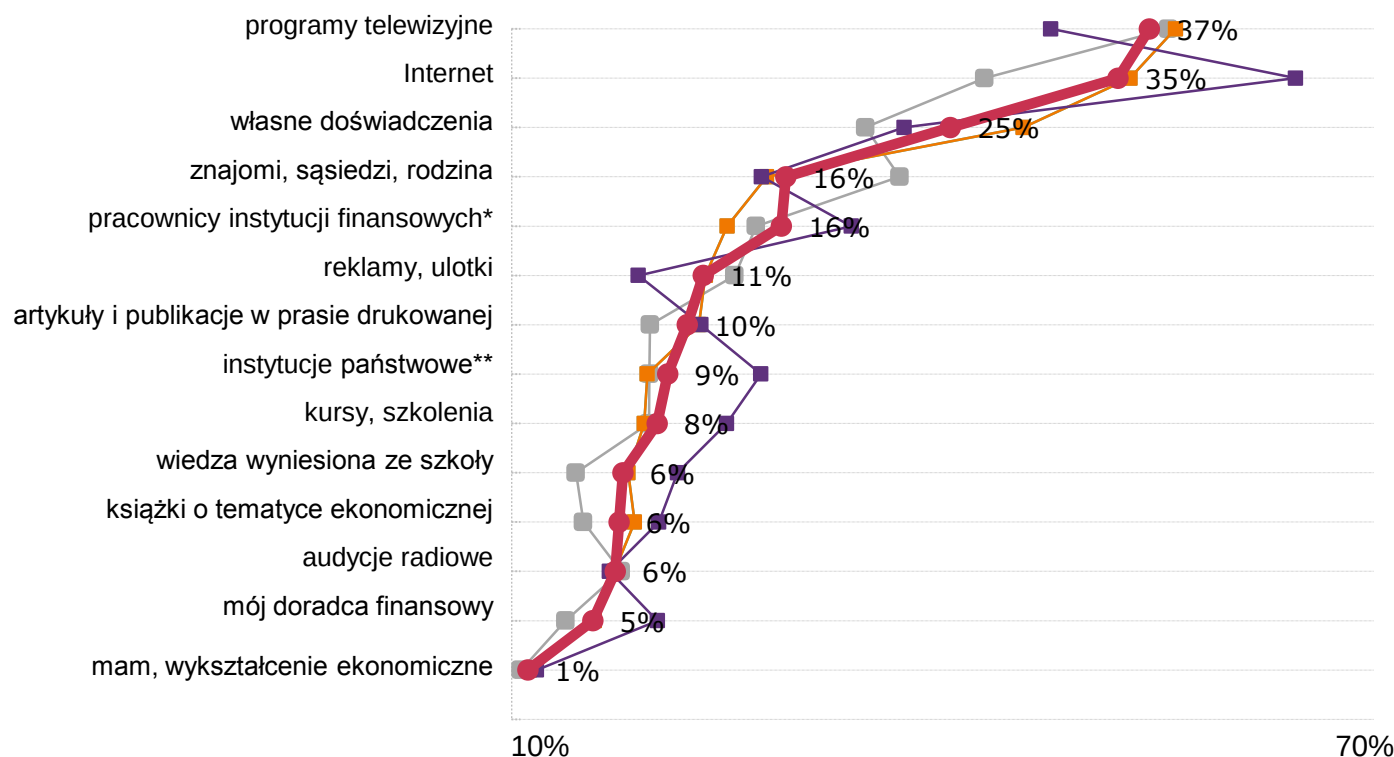

Z jakich źródeł najchętniej by skorzystał/a gdyby miał/a potrzebę pozyskania wiedzy w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki? Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródła.

(na wykresie im większa wartość tym silniejsze preferencje)

■ ogół Polaków

■ podstawowe ■ zasadnicze zawodowe ■ średnie ■ wyższe

* pracownicy banków, towarzystw ubezpieczeniowych lub innych komercyjnych instytucji finansowych

** instytucje państwowe (takie jak np. Urząd Skarbowy, Komisja Nadzoru Finansowego, Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Finansów, Główny Urząd Statystyczny)

Najczęściej wykorzystywane i preferowane źródła wiedzy

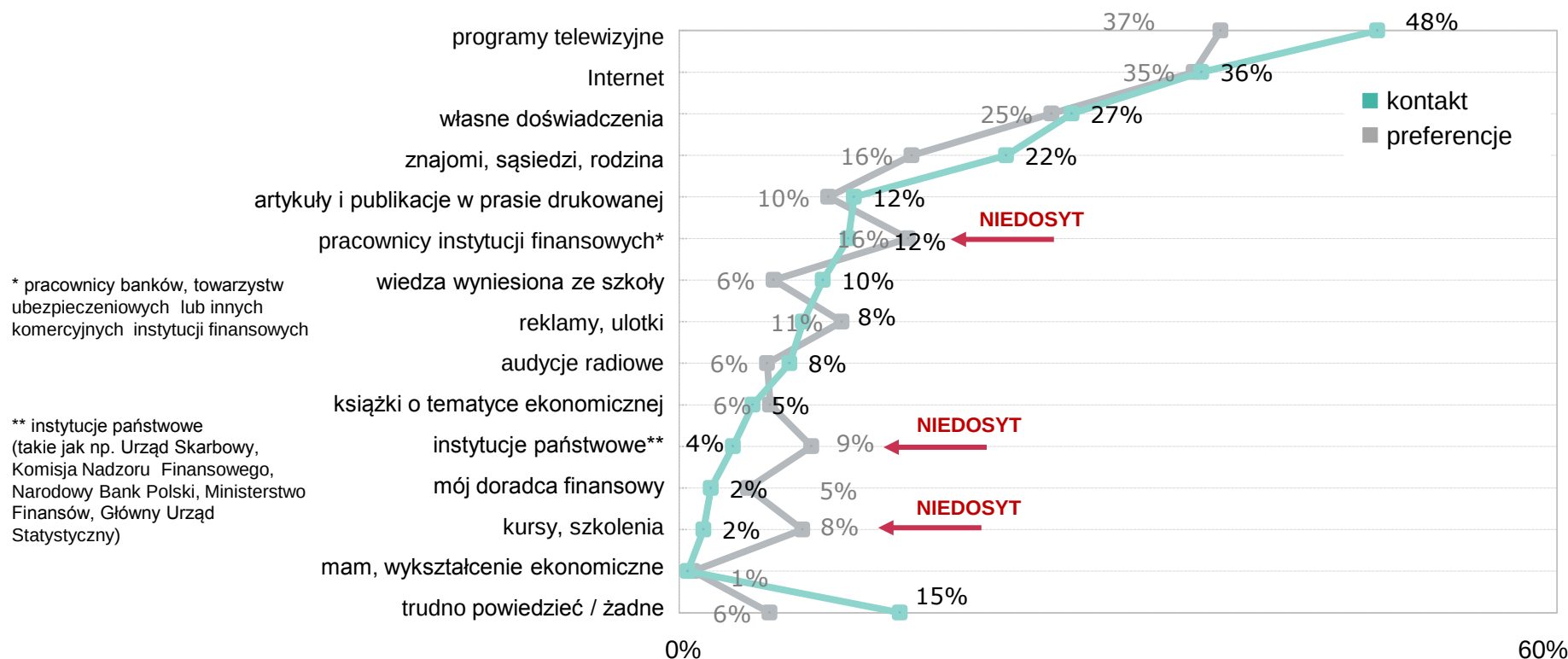
- Najczęstszym i najbardziej preferowanym źródłem wiedzy ekonomicznej jest telewizja. Jej znacznie rośnie wraz z wiekiem badanych. Drugie kluczowe źródło to Internet, którego rola jest silniejsza u młodszych.
- Pracownicy instytucji finansowych, instytucje państwowe oraz kursy i zajęcia to źródła informacji o ekonomii, z których Polacy chcieliby korzystać częściej, niż robią to dotychczas.

Z jakich źródeł czerpie Pan/i najczęściej wiedzę z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki?

Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródeł.

Z jakich źródeł najchętniej by skorzystał/a gdyby miał/a potrzebę pozyskania wiedzy w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki? *Możliwość wskazania maksymalnie 3 źródeł.*

Kontakt z formami edukacji ekonomicznej

- Polacy zetknęli się z różnymi formami edukacji finansowo-ekonomicznej.
- Przeszło 2 na 5 Polaków w przeszłości zetknęło się z informacjami na temat ekonomii za sprawą audycji i programów telewizyjnych. Blisko 1/3 uzyskiwała wiedzę ekonomiczną z ulotek i reklam, zaś co czwarta osoba dzięki portalom internetowym oraz prasie.

Proszę powiedzieć z jakimi formami edukacji w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki się Pan/i zetknął/ęła w przeszłości?

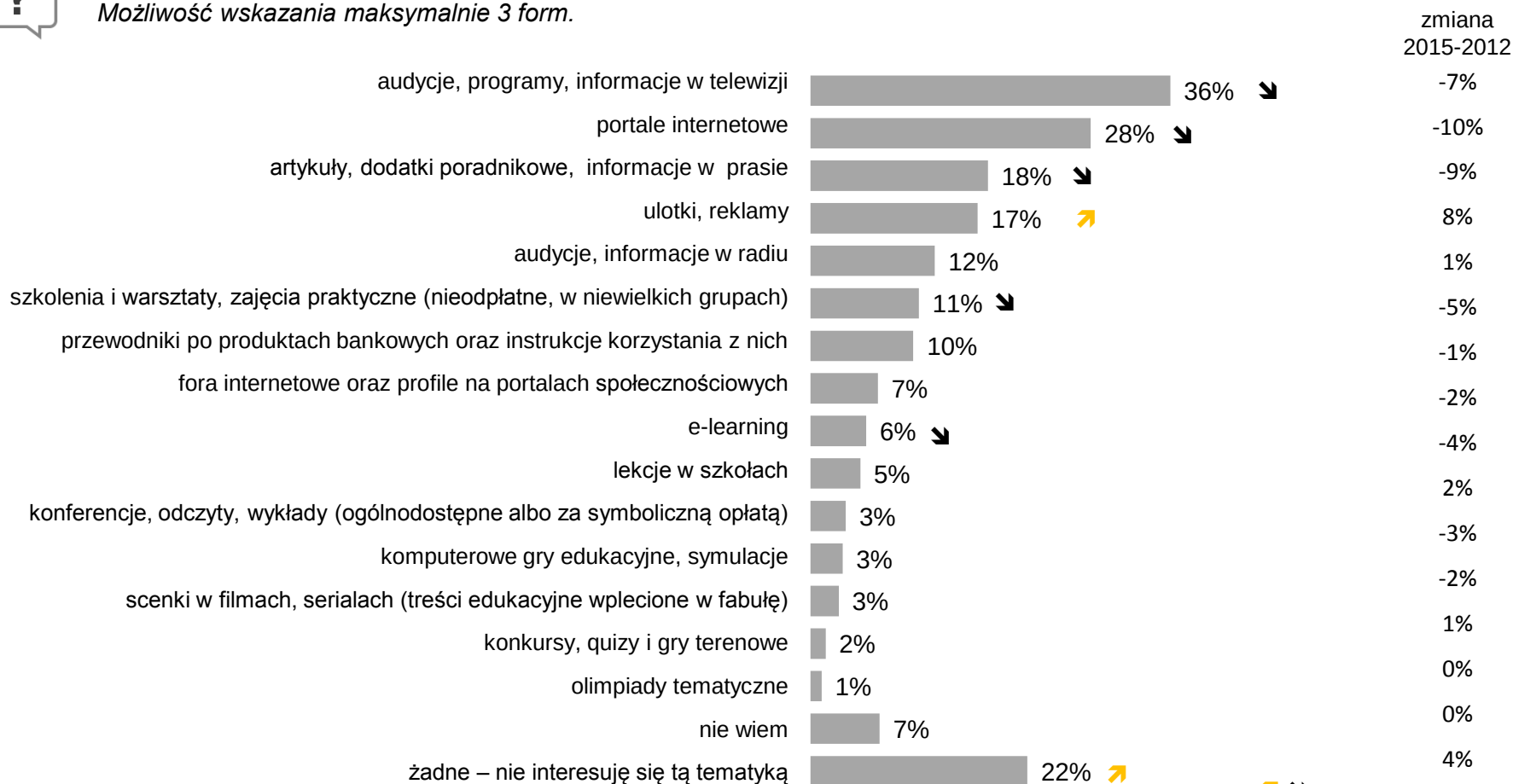

Najbardziej preferowane formy edukacji ekonomicznej

- Preferowane formy pozyskiwania wiedzy z zakresu ekonomii i finansów to podobnie jak w 2012 r. programy telewizyjne, portale internetowe oraz artykuły i dodatki w prasie.
- W istotny sposób zwiększyło się grono Polaków chcących czerpać wiedzę z ulotek i reklam.

Z których form przekazywania wiedzy na temat ekonomii, finansów i gospodarki najchętniej by Pan/i skorzystał/a?
Możliwość wskazania maksymalnie 3 form.

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między 2015 a 2012 rokiem

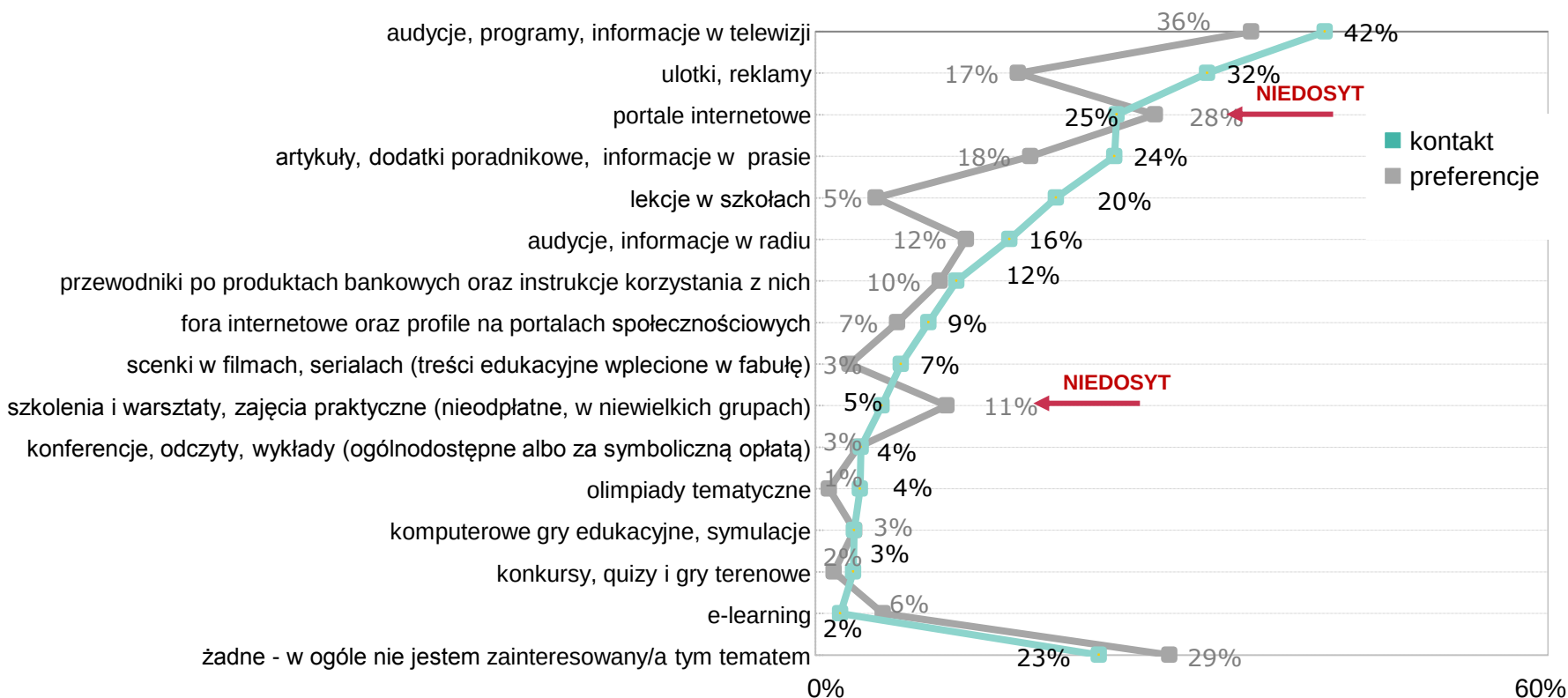
Kontakt z formami edukacji ekonomicznej i preferencje w tym zakresie

- Porównując dotychczasowe doświadczenia oraz preferencje odnośnie form edukacji uwidacznia się niedosyt w dwóch obszarach. Polacy chcieliby w większym stopniu, niż do tej pory, uzyskiwać informacje na temat ekonomii, finansów i gospodarki z portali internetowych oraz w czasie szkoleń, warsztatów i zajęć praktycznych.

■ **Proszę powiedzieć z jakimi formami edukacji w zakresie ekonomii, finansów, gospodarki się Pan/i zetknął/ęła w przeszłości?**

■ **Z których form przekazywania wiedzy na temat ekonomii, finansów i gospodarki najchętniej by Pan/i skorzystał/a?**
Możliwość wskazania maksymalnie 3 form.

Rola podmiotów i instytucji w edukacji ekonomicznej

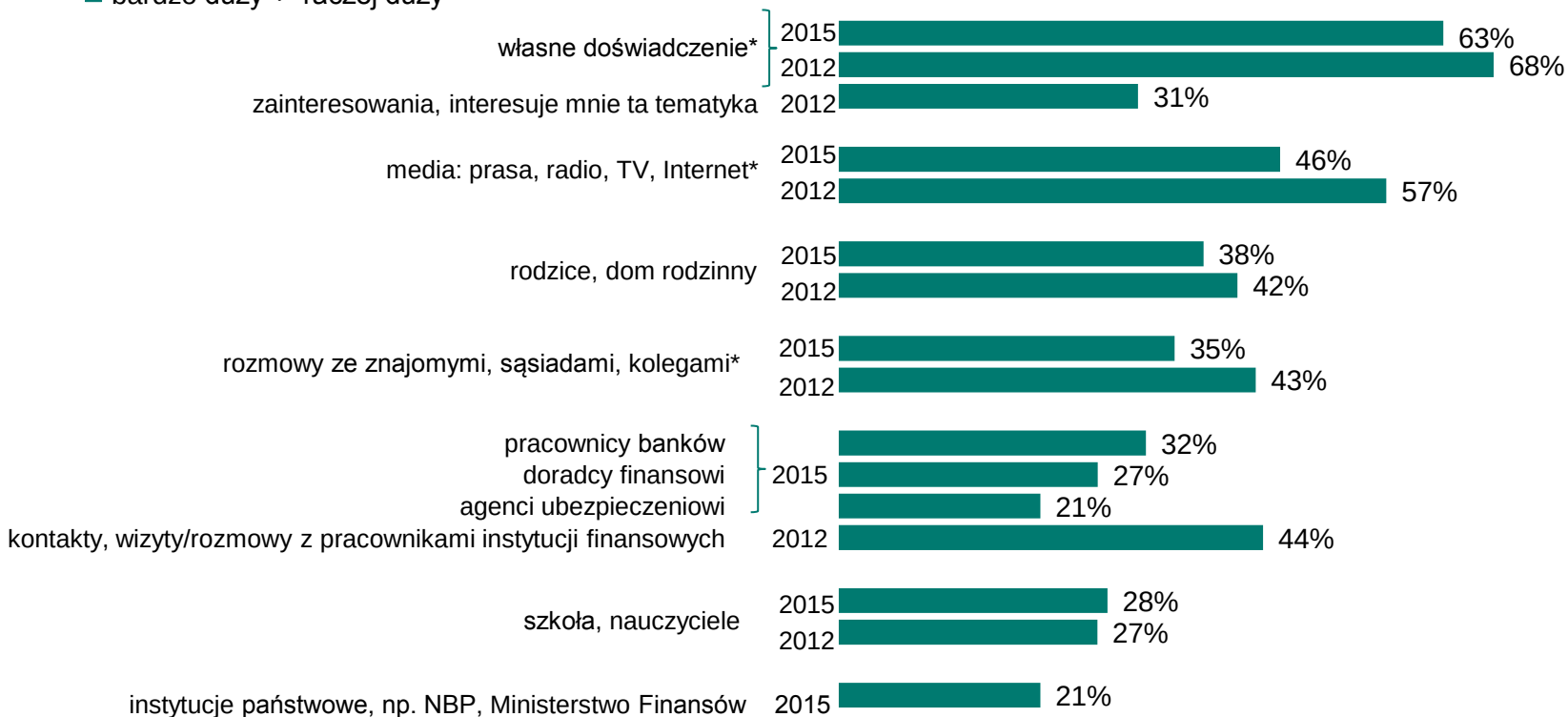
Wpływ poszczególnych podmiotów na obecny poziom wiedzy ekonomicznej

- Największy wpływ na obecny poziom wiedzy Polaków o ekonomii, finansach i gospodarce miało własne doświadczenie oraz media (prasa, radio, TV, Internet).
- Choć w 2015 r. dokonano zmian brzmienia i zakresu odpowiedzi (co utrudnia bezpośrednią porównywalność), to doświadczenie oraz media miały kluczowe znaczenie w kształtowaniu wiedzy Polaków również w 2012 r.

Jaki wpływ na Pana/i obecny stan wiedzy o ekonomii, finansach i gospodarce mają, bądź miały...?

■ bardzo duży + raczej duży

* w stosunku do 2012 r. modyfikacja brzmienia pytania

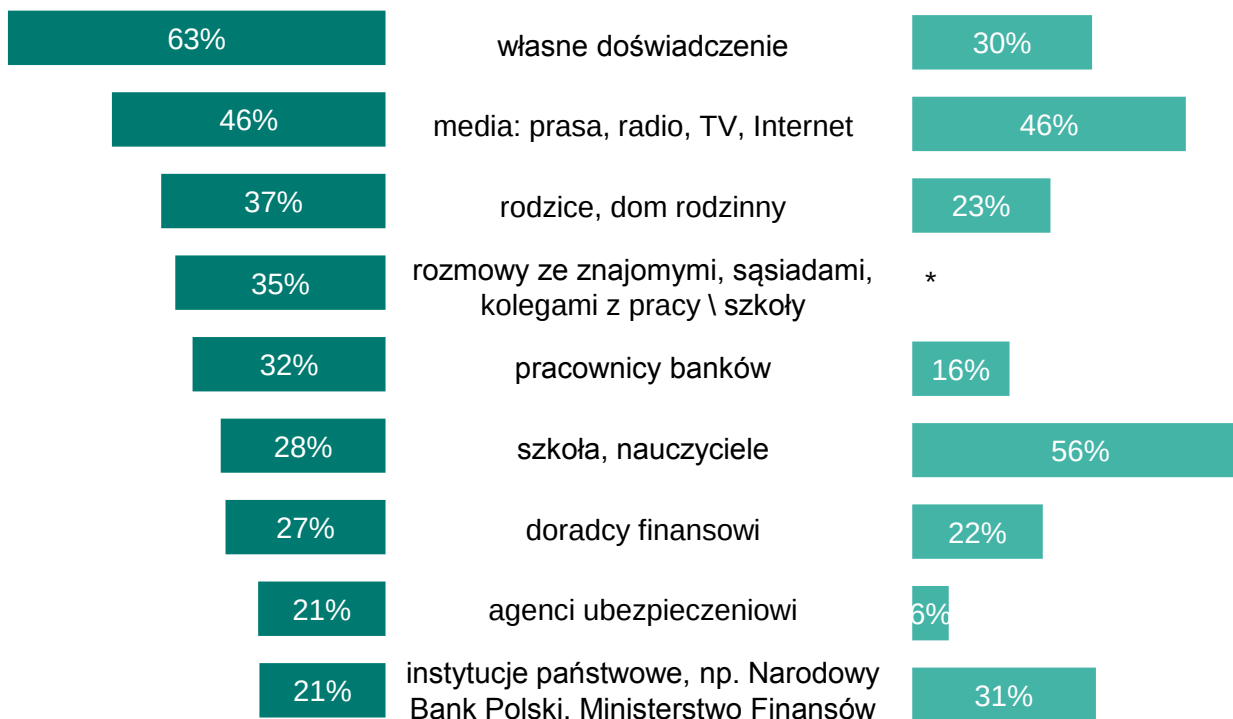
Rola podmiotów w edukacji ekonomicznej

- Rolę głównego edukatora według Polaków powinna pełnić szkoła i nauczyciele (dotychczas szkoła wywarła istotny wpływ na obecny stan wiedzy z tego zakresu u 28% Polaków).
- Duże oczekiwania są także wobec mediów i instytucji państwowych. Znacznie rzadziej Polacy uważają, że edukacja ekonomiczna to powinność pracowników banków i agencji ubezpieczeniowych.

Jaki wpływ na Pana/i obecny stan wiedzy o ekonomii, finansach i gospodarce mają, bądź miały...?

■ bardzo duży + raczej duży

Kto powinien być przede wszystkim odpowiedzialny za edukowanie Polaków w zakresie finansów, ekonomii, gospodarki?

Możliwość wskazania maksymalnie 3 podmiotów.

* w preferowanych podmiotach nie było tej (podobnej) kategorii odpowiedzi

Rola domu rodzinnego w edukacji ekonomicznej

- Rola edukacji ekonomicznej prowadzonej w rodzinnym domu ma istotne znaczenie dla kształtowania poziomu wiedzy ekonomicznej w dorosłym życiu, otwartości na tę wiedzę, jak również pozytywnych z punktu widzenia mikro- i makro- ekonomii zachowań (np. włączenia w system finansowy).
- Dzisiejsi rodzice kontynuują „tradycje” wynoszone z własnych domów. Gdy sami rozmawiali o ekonomii (nawet nieregularnie), byli zachęcani do oszczędzania, czy też samodzielnego zarabiania, to jako rodzice podejmują takie działania wobec dzieci.

Proszę powiedzieć, jak często w Pana/i domu rodzinnym obecne były poniższe zachowania?

DANE DLA OGÓŁU BADANYCH

■ miało miejsce regularnie
■ zdarzało się ale rzadko

byłem zachęcany/a do oszczędzania

34% 43%

pracowałem zarobkowo w dzieciństwie

32% 43%

dostawałem regularne kieszonkowe i mogłem nimi samodzielnie zarządzać

17% 43%

rodzice rozmawiali ze mną gdy byłem dzieckiem na tematy związane z ekonomią, finansami i gospodarką

15% 42%

rodzice nagradzali mnie dając mi pieniądze

10% 33%

w dzieciństwie dostawałem pieniądze za wykonywanie drobnych czynności w domu

9% 36%

Proszę powiedzieć, jak często, jeśli w ogóle, zachowuje się Pan/i wobec swoich dzieci w następujący sposób?

DANE DLA OSÓB POSIADAJĄCYCH DZIECI

■ ma miejsce regularnie
■ zdarza się ale rzadko

zachęcam moje dzieci do oszczędzania

44% 34%

zachęcam moje dzieci do zarabiania swoich własnych pieniędzy

33% 32%

daję moim dzieciom regularne kieszonkowe i pozwalam im samodzielnie nimi zarządzać

23% 39%

rozmawiam z moimi dziećmi na tematy związane z ekonomią, gospodarką i finansami

23% 40%

stosuję nagrody pieniężne wobec dziecka

8% 31%

placę dziecku za wykonywanie drobnych czynności w domu

8% 25%

Rola szkolnej i pozaszkolnej edukacji w kształtowaniu wiedzy ekonomicznej

- Szkolna edukacja ma istotny i silny wpływ zarówno na obiektywny poziom wiedzy ekonomicznej, jak również na poziom własnej samooceny i poczucie jej ważności w życiu codziennym.
- Własną samoocenę w tym zakresie wzmacnia przede wszystkim edukacja pozaszkolna.

Czy w ramach formalnej edukacji w szkole miał/a Pan/i zajęcia lub lekcje, na których prezentowano zagadnienia z ekonomii, finansów i gospodarki?

■ tak ■ nie ■ nie pamiętam

ogółem, 2015

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

niski 13% 64% 23%

średni 22% 63% 15%

wysoki 41% 48% 11%

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

mała 17% 67% 16%

średnia 38% 48% 14%

duża 48% 45% 7%

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

niepotrzebna 16% 68% 16%

potrzebna 33% 53% 14%

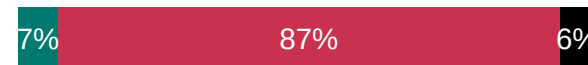
↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Czy korzystał/a lub uczestniczył/a Pan/i kiedykolwiek w jakimś szkoleniu lub kursie z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki?

■ tak ■ nie ■ nie pamiętam

ogółem, 2015

Indeks Wiedzy Ekonomicznej

niski 3% 85% 12%

średni 5% 89% 6%

wysoki 11% 86% 3%

subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej

mała 1% 94% 5%

średnia 12% 81% 7%

duża 31% 64% 5%

potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii

niepotrzebna 3% 91% 6%

potrzebna 9% 85% 6%

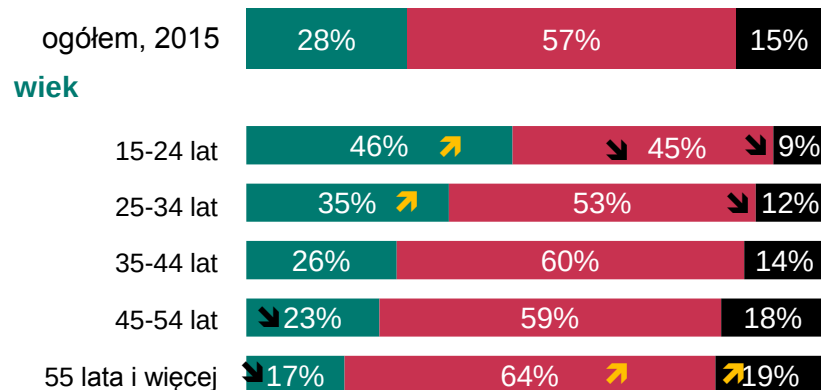
Formalna edukacja ekonomiczna w wybranych przekrojach demograficznych

- Osoby w wieku do 34 lat istotnie częściej mają za sobą szkolne zajęcia o tematyce ekonomii i finansów. Jest to z pewnością pokłosie zmian programowych wprowadzonych w systemie edukacji.

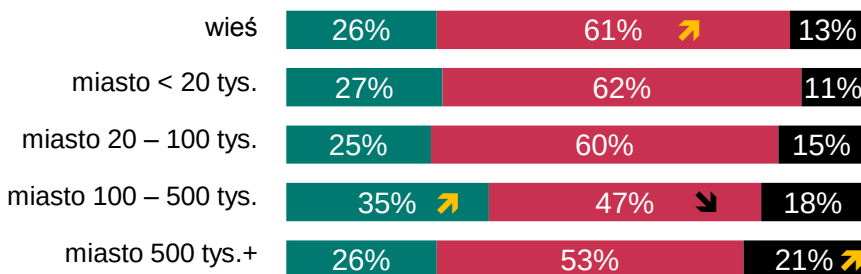

Czy w ramach formalnej edukacji w szkole miał/a Pan/i zajęcia lub lekcje, na których prezentowano zagadnienia z ekonomii, finansów i gospodarki?

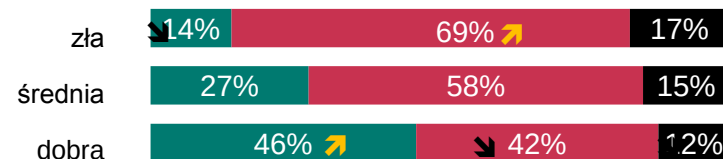
■ tak ■ nie ■ nie pamiętam

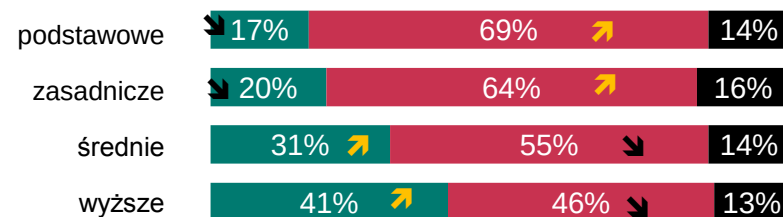
wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

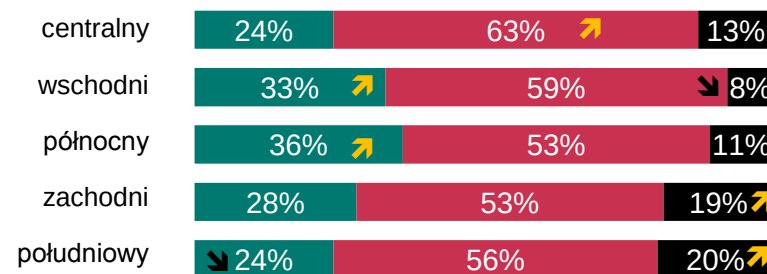
subiektywna ocena sytuacji materialnej

wykształcenie

region

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Pozaszkolna edukacja ekonomiczna w wybranych przekrojach demograficznych

- Pozaszkolne zajęcia z zakresu ekonomii, kursy lub szkolenia to oferta spotykająca się z umiarkowanym zainteresowaniem potencjalnych odbiorców bez względu na wiek.
- Zainteresowanie nią jest bardziej widoczne u osób z wyższym wykształceniem oraz dobrze oceniających swą sytuację materialną.

?

Czy korzystał/a lub uczestniczył/a Pan/i kiedykolwiek w jakimś szkoleniu lub kursie z zakresu ekonomii, finansów i gospodarki?

■ tak ■ nie ■ nie pamiętam

ogółem, 2015 7% 87% 6%

wiek

15-24 lat 7% 88% 5%

25-34 lat 7% 90% 3%

35-44 lat 8% 88% 4%

45-54 lat 8% 86% 6%

55 lata i więcej 7% 84% 9%

wielkość miejsca zamieszkania (liczba mieszkańców)

wieś 7% 88% 5%

miasto < 20 tys. 9% 87% 4%

miasto 20 – 100 tys. 5% 87% 8%

miasto 100 – 500 tys. 12% 81% 7%

miasto 500 tys.+ 3% 94% 3%

subiektywna ocena sytuacji materialnej

zła 4% 91% 5%

średnia 6% 88% 6%

dobra 16% 78% 6%

wykształcenie

podstawowe 4% 90% 6%

zasadnicze 6% 90% 4%

średnie 7% 86% 7%

wyższe 14% 82% 4%

region

centralny 3% 93% 4%

wschodni 9% 88% 3%

północny 10% 85% 5%

zachodni 8% 88% 4%

południowy 9% 80% 11%

↗ ↘ różnice istotne statystycznie między kategorią a ogółem

Główne wnioski i rekomendacje

Poziom wiedzy i potrzeby edukacji ekonomicznej

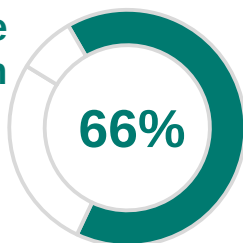
- W porównaniu z 2012 r., choć nie wystąpiły znaczące zmiany w poziomie wiedzy ekonomicznej Polaków - nadal prawie połowa z nas ma istotne braki w tym zakresie – to zauważalne są zmiany w następujących obszarach:
 - ogólnej samooceny wiedzy ekonomicznej - zmniejszył się istotnie odsetek ocen skrajnych (wiedza bardzo mała i raczej duża) na rzecz ocen średnich,
 - poziomie deklarowanej wiedzy w poszczególnych jej obszarach – we wszystkich obszarach subiektywne poczucie wiedzy jest mniejsze niż w 2012 r. (prawie we wszystkich obszarach jest to zmiana istotna statystycznie),
 - wynikach testu:
 - lepiej niż w 2012 r. Polacy poradzili sobie z pytaniami dotyczącymi: ryzyka kursowego i kredytów, definicji karty debetowej, wartości towarów przy zerowej inflacji, wysokości zwrotu kapitału przy gwarantowanym oprocentowaniu oraz informacji o tym, które instytucje objęte są ochroną Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
 - natomiast gorzej niż w 2012 r. z pytaniami dotyczącymi: wysokości podstawowej stawki VAT, wpływu dodruku pieniądza na wysokość cen, związku stóp procentowych z inflacją oraz rzeczywistej stopy oprocentowania kredytu,
 - otwartości na edukację ekonomiczną – o 6 punktów procentowych (z 61% do 67%) zwiększył się odsetek deklarujących potrzebę zwiększenia swojej wiedzy ekonomicznej, niestety skala zainteresowania znacznie maleje, gdy respondenci proszeni byli o wskazanie konkretnego tematu, w którym chcieliby poszerzyć swoją wiedzę. Widać więc, że potrzebują przewodnika po tematyce ekonomicznej.

Czynniki wpływające na wiedzę ekonomiczną

	Subiektywna ocena wiedzy ekonomicznej	Obiektywna ocena wiedzy ekonomicznej
Czynniki socjo-demograficzne	 Wykształcenie	 Dochód gospodarstwa domowego
		 Aktywność zawodowa
		 Wykształcenie
Dostęp do informacji	 Udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej	 Korzystanie z internetu
	 Czytelnictwo prasy (codziennej i czasopism)	 Posiadanie smartfonu
	 Posiadanie smartfonu	 Udział w edukacji ekonomicznej szkolnej i pozaszkolnej
	 Korzystanie z internetu	
Doświadczenia	 Korzystanie z podstawowych instrumentów finansowych	 Korzystanie z podstawowych instrumentów finansowych
	 Rozmowy o ekonomii i finansach w dzieciństwie w domu	
Czynniki psychologiczne	 Potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii	 Potrzeba większej wiedzy z zakresu ekonomii
	 Subiektywna ocena własnej sytuacji materialnej	

Segmentacja Polaków ze względu na potrzeby i preferencje w zakresie edukacji ekonomicznej

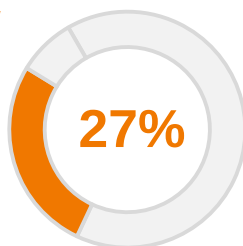
Edukacja na poziomie podstawowym

Niski poziom wiedzy oraz brak lub słaba motywacja do jej rozwoju.

Główny cel działań edukacyjnych: przełamanie obojętności na wiedzę ekonomiczną, zainteresowanie nią i wskazanie na możliwość łatwego jej zastosowania w życiu codziennym i osiągania dzięki temu wymiernych korzyści.

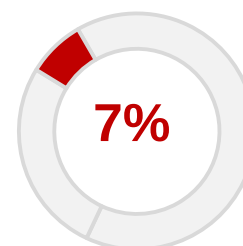
Pogłębianie wiedzy

Relatywnie wysoki poziom wiedzy, otwarci na jej zwiększanie

Główny cel działań edukacyjnych: utrzymanie zainteresowania tematyką ekonomiczną. Umiejętne wykorzystywanie bieżących wydarzeń i dyskusji dotyczących polskiej gospodarki

Doskonalenie

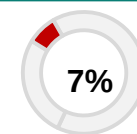
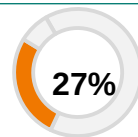
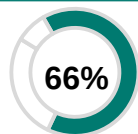

Wysoki poziom wiedzy, silna potrzeba stałego samokształcenia.

Główny cel działań edukacyjnych: pomoc w dalszym rozwoju, samoedukacji. Ułatwienie dostępu do wiedzy eksperckiej, specjalistycznej.

Segmenty skonstruowano uwzględniając następujące wskaźniki: poziomi wiedzy ekonomicznej (subiektywnej i obiektywnej), wiedzę w poszczególnych obszarach oraz otwartości na nią.

Rekomendacje

	Edukacja na poziomie podstawowym	Pogłębianie wiedzy	Doskonalenie
Charakterystyka	Trzy podgrupy: - Młodzi, niskie wykształcenie, niski dochód - W średnim wieku, niski dochód - Starsi, niezależnie od statusu społecznego	Dwie podgrupy „klasy średniej”: - Młodzi, lepiej wykształceni, z gospodarstw o wyższym dochodzie - W wieku średnim, zamożni, wykształceni	Osoby między 25 a 55 rokiem życia, z wyższym wykształceniem, o wysokich dochodach i wysokim poziomie aktywności finansowej
Działania	- Zmniejszenie dystansu wobec pojęcia wiedza ekonomiczna - Zwiększenie zrozumiałości przekazu (język, obrazy) - Przykłady z codziennego życia i wskazywanie na wymierne korzyści	Wykorzystywanie ich postawy wobec zarządzania pieniędzmi: - pokazywanie jak skuteczniej oszczędzać, być gospodarnym - w stosunku do osób, które impulsywnie wydają pieniądze jak to robić bezpiecznie	- Zachęcanie nie tylko do podnoszenia kompetencji w już znanych obszarach, ale także do zdobywania wiedzy w nowych zakresach
Tematyka	- Budżet domowy - Kredyty i oszczędności (młodzi) - Emerytury (starsi)	- Młodzi: podatki, ubezpieczenia, budżet domowy i oszczędzanie - Starsi: emerytury	- Specjalistyczna wiedza
Źródła wiedzy	- Najmłodszy: internet, TV (audycje, programy informacyjne), ulotki i reklamy - W wieku średnim i starsi : TV	- Głównie TV oraz internet (portale, fora, serwisy społecznościowe) - Młodzi: również zajęcia szkolne, ale bardziej angażujące	- Internet i TV - Zdywersyfikowane preferencje: kursy, szkolenia, publikacje, rozmowy

Rekomendacje

Jak wspierać wspierających?

Ze względu na dużą rolę szkoły i domu w procesie edukacji ekonomicznej warto wspierać w działaniach:

- **nauczycieli**

aby nie tylko przekazywali wiedzę teoretyczną, ale również wprowadzali zajęcia praktyczne, zwiększali atrakcyjność swych zajęć przez stosowanie różnorodnych i atrakcyjnych dla młodych ludzi form (wykorzystanie Internetu, gier, konkursów, zadań praktycznych),

- **rodziców i opiekunów**

aby rozmawiali ze swoimi dziećmi o ekonomii, od najmłodszych lat zachęcali je do oszczędzania, zarabiania własnych pieniędzy, gospodarowania kieszonkowym – „swym małym budżetem” (szczególnego wsparcia będą potrzebować ci, którzy sami w dzieciństwie nie doświadczali domowej edukacji ekonomicznej).

Działania i edukacja ekonomiczna generalnie powinna:

- **zachęcać do włączania się w system bankowy**, do korzystania z produktów i usług finansowych (kontynuować działania zapobiegające wykluczeniu finansowemu),
- **oraz przedsiębiorczości** (w tym praktycznie i realnie pomagać w jej prowadzeniu).

W przypadku pytań kontakt:

Elżbieta Lenczewska - Gryma

+48 722 050 556 elzbieta.lenczewska-gryma@nbp.pl

Justyna Furman

+48 519 069 280 justyna.furman@nbp.pl